

**Commentaria et disputationes scholastica in Summam D.
Thomae Aquinatis**

Nazarius, Johannes P.

Coloniae, 1621

Qvaestio XXXX. De personis in comparatione ad relationes, siuè
proprietates, in quatuor articulos diuisa.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-82303](https://nbn-resolving.de/urn:nbn:de:hbz:466:1-82303)

propriatur filio, licet vita aproprietur spiritus sancto, in quantum importat quandam interiorum motum: & sic conuenit cum proprio spiritu sancti, in quantum est amor. *Esse autem scriptum ab alio, non est de ratione libri in quantum est liber, sed in quantum est quoddam artificiatum.* Vnde non importat originem, neque est personale, sed appropriatur persone. *Ipsum autem nomen, Qui est, appropriatur persona filii, non secundum propriam rationem, sed ratione adiuncti, in quantum scilicet in locutione Dei ad Moysen prefiguratur liberatio humani generi, que facta est per filium.* Sed tamen secundum quod lyqui sumitur relatione posset referriri interdum ad personam filii: & sic sumeretur personaliter, ut puta si dicatur, filius est genitus, qui est, sicut & Deus genitus personale est. Sed infinite sumptum est essentiale. Et licet hoc pronomen, iste, grammaticè loquendo, ad aliquam certainam personam videatur pertinere: tanen qualibet res demonstrabilis, grammaticè loquendo, persona dici potest, licet secundum rei naturam non sit persona. Dicimus enim, iste lapis, & iste astinus. Vnde, & grammaticè loquendo, essentia divina secundum quod significatur & supponitur per hoc nomen, Deus, potest demonstrari hoc pronomine, iste, secundum illud Exod. 15. *Iste Deus meus, & glorificabo eum.*

Sensus questi.

TITVLVM explicat Cai. & ex articulo colliguntur sexdecim appropriata, de quorū adaptatione rationem reddit S. D. valde subtiliter & eleganter.

Forma Textus.

CONCL. est affirmativa. Probatur. Deus à nobis quatuor modis consideratur. Primò absolute secundum esse suum, secundò ut est unus, tertio prout sufficientem habet virtutem ad causandum, quartò secundum habitudinem ad suos effectus: secundum quas quatuor considerationes attenduntur vniuersa essentialia similitudinem habentia cum propriis personarum: At sacri Doctores iuxta singulas dictas considerationes attribuit essentialia personis; ergo conuenienter ab eis sunt essentialia personis attributa. Maior quo ad primam partem probatur, quoniam oportet ut intellectus nosfer, qui ex creaturis in Dei cognitionem manducitur, Deum consideret secundum modum, quem ex creaturis assumit; at in consideratione creaturarum quatuor per ordinem nobis occurunt; primò res ipsa absolute, in quantum est ens quoddam, secundò in quantum est una, tertio eius virtus ad operandum & causandum, quarto habitudo quam habet ad causata; ergo etiam Deus à nobis quatuor modis praedicitur. Minor vero cum altera parte maiori probatur discurrendo per singula à sacris Doctoribus attributa personis, & explicando singulorum ad propria personarum similitudinem aut etiam dissimilitudinem.

Expositio Textus.

QVAEDAN ex dictis in hoc articulo caput Torres, cui occurrit Ripa. Aduertit præterea Torres ad finem prime partis sui commentarij, plura esse alia attributa personis communia, quæ in sacris litteris appropriantur, quæ longum esset (inquit) reconcire. Vnum tantum affert, quod est trahere hominem ad fi-

A dem, quod Ioannis 6. Christus appropriat Patri dicens; *Nemo potest venire ad me, nisi Pater, qui misit me, traxerit eum.* Sed cum trahere ad potentiam pertineat, quæ patri appropriatur, ad ea quæ supra sunt numerata pertinebit. Quod id dicendum de ceteris quibuscumque, quæ in sacris litteris aut SS. Patrum scriptis inveniuntur appropriata.

Aduerte præterea quædam ex attributis in litera nominatis fuisse personis appropriata, non a filiis Patribus sed à sacris litteris, ut hic probat Torres, & alij de potentia, sapientia & bonitate. Quædam alia notant Torres, Zumel. & Molina ad hunc articulum, quæ lege, si placet.

QUAESTIO XXX.

De personis in comparatione ad relationes, sive proprietates, in quatuor articulos diuisa.

DEINDE queritur de personis in comparatione ad relationes, sive proprietates.

Et queruntur quatuor.

Primò. *Vtrum relatio sit idem quod persona.*

Secondò. *Vtrum relationes distinguant, & constituant personas.*

Contra. *Tertio. Vtrum abstractus per intellectum relationibus à personis, remaneant hypostases distinctæ.*

Quarto. Vtrum relationes secundum intellectum, presupponant actus personarum, vel econuerso.

Ordo articulorum huius Questionis.

COMPARATVR in hac questione persona relationi dupliciter: Primò, considerando personam secundum se, in primis tribus articulis: secundò eandem considerando secundum actum illius notionalem in articulo ultimo. Personam vero secundum se comparat primò relationi, quo ad modum entis communissimum, qui est idem & diuersum in primo articulo; secundò, secundum specificam & propriam rationem personæ & relationis quo ad actum constitundi & distinguendi in secundo articulo: postremò, quo ad modum constitutionis & distinctionis in tertio articulo.

ARTICULVS PRIMVS.

Vtrum relatio sit idem quod persona.

AND Primum sic proceditur. Videtur, quod in divisione non sit idem relatio quod persona. Quæcunque enim sunt idem, multiplicato uno eorum, multiplicatur & aliud. Sed contingit in una persona esse plures relationes, sicut in persona patris est paternitas, & communis spiratio: & iterum unam relationem in duabus personis esse, sicut communis spiratio est in patre & filio. Ergo relatio non est idem quod persona.

2 Præ. Nihil est in seipso secundum Philosophum in 4. Physic. * Sed relatio est in persona. Nec potest in 4. Physic. dicitur, quod ratione identitatis, quia sic esset etiam in essentia: ergo relatio, sive proprietas, & persona non sunt idem in divinis.

3 Præ. Quaecunque sunt idem, ita se habent, quod quicquid prædicatur de uno, prædicatur & de alio. Non autem quicquid prædicatur de persona, prædicatur de proprietate. Dicimus enim quod pater generat, sed non dicimus, quod paternitas fit generans. Ergo proprietas non est idem quod persona in divinis. Sed

Sensus questi.

Thus lib. quo est, ut habetur à Boe. * in lib. de Hebd. Sed pater paternitate est pater. Ergo pater idem est quod quod est bo-
nus pater paternitatis & eadem ratione alia proprietates idem
num sit: post sunt cum personis.

Respondeo: Dicendum, quod circa hoc aliqui di-
versimode opinati sunt. Quidam enim dixerunt, pro-
prietates neque esse personas, neque in personis. Qui
fuerunt moti ex modo significandi relationum, que
quidem non significant vi in aliquo, sed magis vt ad a-
liquid. Vnde dixerunt relationes esse assistentes, sicut
supra expostum est. * Sed quia relatio secundum
quod est quedam res in diuinis, est ipsa essentia: essen-
tia autem idem est quod persona (vt ex dictis patet †)
oportet, quod tunc relatio sit idem quod persona.
Hanc igitur identitatem alij considerantes, dixerunt,
proprietates quidem esse personas, non autem in per-
sonis: quia non ponebant proprietates in diuinis, nisi
secundum modum loquendi, vt supra dictum est. *
Necesse est autem ponere proprietates in diuinis, vt
supra ostendimus. Quia quidem significantur in ab-
stracto, vt quadam formae personarum. Vnde, cum de-
ratione formæ sit, quod sit in eo, cuius est forma, ope-
ret dicere, proprietates esse in personis, & eas tamen
esse personas, sicut essentiam esse in Deo dicimus, qua-
tamen est Deus.

Ad Primum ergo dicendum, quod persona & pro-
prietas sunt idem res, differunt tamen secundum ra-
tionem. Vnde non oportet, quod multiplicatio
vno multiplicetur reliquam. Considerandum tamen
est, quod propter diuinam simplicitatem
consideratur duplex realis identitas in diuinis,
eorumque differunt in rebus creatis. Quia enim diu-
na simplicitas excludit compositionem forme &
matris, sequitur, quod in diuinis idem est abstractum &
concretum, vt deus & Deus. Quia vero diuina sim-
plicitas excludit compositionem subiecti, & accidentis,
sequitur, quod quicquid attributum Deo, est eius es-
senta: & propter hoc sapientia & virtus idem sunt
in Deo, quia ambo sunt in diuina essentia. Et secun-
dum hanc duplēm rationem identitatis, proprietas
in diuinis est idem cum persona. Nam proprietates
personales sunt idem cum personis, ea ratio-
ne, qua abstractum est idem cum concreto. Sunt
enim ipse personæ subsistentes, vt paternitas est ipse
pater, & filiatio, filius: & processio, spiritus sanctus.
Proprietates autem non personales sunt idem cum
personis, secundum aliam rationem identitatis, qua
illud quod attributum Deo, est eius essentia. Si igitur
communis spiratio est idem cum persona patris &
cum persona filii: non quod sit una persona per se sub-
sistens: sed sicut una essentia est in duabus personis, i-

¶ 50. art. 1. ta & una proprietas, vt supra dictum est. *

D. 958. Ad Secundum dicendum, quod proprietates di-
cuntur esse in essentia, per modū identitatis & tantum:
in personis autem dicuntur esse per modū identita-
tis, non quidem secundum rem tantum, sed quantum
ad modū significandi, sicut forma in supposito. Et ideo
proprietates determinant & distinguunt perso-
nas, non autem essentiam.

Ad Tertium dicendum, quod participia & verba
notionalia significant actus notionalies. Actus autem
suppositorum sunt. Proprietates autem non signifi-
cant vt supposita, sed vt formas suppositorum. Et idē
modū significandi repugnat, vt participia &
verba notionalia de proprietati-
bus prædicen-
tur.

Dicitio, idem, videtur indistinctè sumen-
da ad modos identitatis realis, & formalis
quamvis huic realis præcipue queratur iden-
titas, sicut etiam relatio sumitur communi-
ter ad relationem personalem & non persona-
lem.

Forma Textus.

REVERTIMUS primò. S. D. sententiam Porre-
dicens, proprietates siue relations ne-
que esse personas neque esse in personis. Ratio
eius erat, quia relations non significantur in
aliquo, sed vt ad aliquid. Ex quo deducebat eas
esse tantum assistentes. Aduersus hunc errorem
statuit S. Tho.

PRIMAM CONC. Relatio est idem quod perso-
na. Probatur: quia relatio, secundum quod est
quædam res in diuinis, est ipsa essentia; at ellen-
tia est idem quod persona; ergo relatio est
idem quod persona. Prima propositio probata
est supra quest. 28. ar. 2. Altera vero probata
est in quest. precedente articulo primo.

Refert secundo opinionem Präpositui di-
centis proprietates esse personas non autem esse
in personis. Ratio eius erat, quia non pone-
bat proprietates in diuinis, nisi secundum mo-
dum loquendi. Contra quem statuitur.

SECUNDAM CONCL. Oportet dicere propri-
tates non solum esse personas, sed etiam in personis. *
Probatur primo. Necesse est ponere proprieta-
tes in diuinis significatas in abstracto, vt
quædam formæ personarum: At de ratione
formæ est, vt sit in eo cuius est forma: ergo o-
portet dicere &c. Prima propositio probata
est supra quest. 32. ar. 2. Altera non eget proba-
tione. Secundò probatur vtrique conclusio ex
simili. Essentiam siue deitatem esse dicimus in
Deo, quia tamen est Deus; ergo &c.

Expositio Textus.

MOVEDIC hic dubitationem Cai. quod ma-
le videatur adduci sententia Porrectani,
quam optimè soluit: Sed eius solutionem im-
pugnant Syl. & Iauel. At eorum dicta non fe-
riunt, sed acrem verberant, quia sensum Caiet.
non habent. Ripa Iauel. respondet, sylvestri ni-
mis aperte deuiat.

Adheret tamen Ripam non aduertisse D. Th.
in hoc a. & supra q. 28. ar. 2. disertis verbis attri-
buere Gilberto, quod relations esse dixerit
assistentes & extrinsecus affixas.

Reprehendit Val. rationem pro prima conclu-
sione, dicens eam in forma peccare; quia nit-
itur identitatem in tertio, puta in essentia diu-
ina; quam formam concludendi ait non valere:
quoniam alioquin limiter probaretur patrem
& filium esse idem realiter inter se; si quidam
conueniunt in eodem tertio, nimis est essentia
diuina. Sed hæc est manifesta calumnia; nam vt confut.
E sup. notaimus q. 28. ar. 3. contr. vnicā; principiū
illud, Quacunque vni & eidem sunt eadem, sibi in-
uicem sunt eadem, intelligitur de ijs, quæ vel
sunt eadem vni re & ratione, vel non habent
diuersas & oppositas rationes formales se ini-
citem excludentes, quales habent actio & passio,
pateritas & filiatio, non autem persona & re-
latio. Et idē recte & absque vila fallacia pro-
cedit argumentum D. Th.

SECUNDAM conclusionem explicat cùm-
late responsiones ad primum & secundum ar-
gumentum, quā declarat vberius S. D. in 1. dif.
q. vnicā. 3. Quibꝫ adde explicationē Cai. co-

412

Argumentum tra impugnationem Arim. cui Præpositui sententia placuit. Quam opinionem Arim. acriter impugnat Torres, & post eum Zumel. & Ban. super hoc articulo dilucates eius argumenta, ex quibus hoc videtur præcipuum. Pater omnem substantiam suam quam habet, communica filio, definit Concilium Later. & habetur in capit. Damnamus, de summa Trinit. & fide Cath. ergo communicat illi omnem entitatem quam habet; sed non communicat illi relationem paternitatis; ergo pater non habet in se relationem paternitatis. Respondent communiter Patrem communicare filio omnem suam entitatem absolutam & essentialem, non autem relatiuum: Concilium autem loqui de substantia, prout dicit entitatem absolutam. Quidam vero dicunt Patrem communicare omnem rem, & omnem entitatem quam habet, sed non quo ad omnem modum eius realem. Nam licet in Patre sit vna simplicissima res sive entitas realis, duplēcē tamen habet modum, videlicet absolutum & relatiuum, & tantum quo ad modū sive rationem formalem absolutam communicabili est diuina essentia, non autem quo ad relatiuum. Itaque dicunt Patrem filio communicare rem illam, quæ realiter à filio distinguitur, & realiter quæ est paternitas, sed non sub modo paternitatis sive quatenus est paternitas. Atque ideo propositiones has esse falsas, Pater communicat filio omnem modum realem quæ habet; & Pater communicat filio omnem rationem realem, quam habet, suuendo modum sive rationem realem pro cōceptu obiectu reali; quia modi reales & rationes reales multæ sunt in Deo, adeò ut alius sit modus & ratio realis essentia, alia paternitas, alia spiratio, & alia sapientia &c. Qui dicendi modus benè & formaliter intellectus rationem Ariminensis diluit evidentius.

An magis distinguatur essentia à relatione & attributis quam relatione à personali? Respondent affirmatiue Ferrar. in 4. contra gent. cap. 26. & in 2. cap. 9. Torres, D. Zumel. & Vasp. diff. 121. c. 5. sed in reddenda causa seu ratione non conueniunt.

Suar. autem lib. 5. cap. 3. videtur negare maiorem esse distinctionem inter essentiam & relationem, quam inter personam & relationem, quamvis cum Ferrar. & Turriano dicat se conuenire in modo distinctionis persona à relatione. Sed tamen valde differunt in sententia Ferrarensis & Torres. Hic enim nullum huius distinctionis admittit in re fundamentum, sed in modo tantum nostro concipiendi: ille vero non negat, sed magis supponit in re prædictæ distinctionis fundatum.

Huic verò quæsito satistis ex his, quæ latè diximus supra q. 28. a. 2. controu. 1. præsertim conclus. 6. vbi probauimus maiorem esse distinctionem inter essentiam & relationes, quam inter essentiam & attributa; quia scilicet distinctione relationis, puta paternitatis ab essentia, fundatur in oppositione & distinctione reali, quam habet paternitas respectu filiationis, qualiter oppositionem & distinctionem non habent attributa; quorum tamen distinctione tam ab essentia, quam à relationibus & inter se in eo posita est, quod modum habent diuersarum formarum, quarum una non includit aliam, eo modo quo commune clauditur in particulari, atque ideo ratione formalis directè significata dicuntur differre, nec formaliter sumpta deinuicem prædicantur, sed materialiter tantum &

A identicē: persona verò & relatio, puta pater & paternitas idem formale & directè significatū, sed differunt in modo significandi in re fundamentum habente. Nam paternitas simplicem relationem significat, sed Pater eandem significat ut in habente, scilicet in supposito. Itaque ex modo significandi includit suppositum, & relationi perfectionem adiungit substantię; quamvis ut dictum est formale & directè significatum idem sit. Quamobrem verum est, quod plures dicunt, eandem esse differentiam patris à paternitate, & Dei à deitate, & viuenter aliter cuiusvis abstracti in diuinis à suo concreto. Quam differentiam explicat optimè Baum. in respons. ad 1. argum. Gregorij. Vbi aduerte, ad hoc ut relatio dicatur esse in persona, duo requiri scilicet identitatem realem & distinctionem in ratione quo & quod, & ideo absolute dici relationem esse in persona, non tamen dici absolute relationem distinguere à persona; quia in nomine talis distinctionis nihil importatur reale.

Et ex his breui compendio significatis perspicue patet, quid censendum sit de varijs expōitorum dicendi modis.

Quæ verò Suar. obiicit Vasp. in allegato libro 5. c. 3. soluuntur ex dictis in supra commemorata controu. 1. q. 28. a. 2.

ARTICVLVS SECUNDVS.

Vtrum personæ distinguantur per relationes.

*A*D Secundum sic proceditur. Videtur, quid persona non distinguantur per relationes. Simplicia enim seipsi distinguuntur: sed persona sunt maxime simplices. Ergo distinguuntur seipsi, & non relationibus.

2. Præterea. Nulla forma distinguitur, nisi secundum suum genus. Non enim album à nigro distinguitur, nisi secundum qualitatem. Sed hypothesis significat individuum in genere substantie. Non ergo relationibus hypothesis distinguuntur possunt.

3. Præterea. Absolutum est prius quæ relatiuum: sed prima distinctio est distinctio diuinarum personarum. Ergo diuinæ personæ non distinguuntur relationibus.

4. Præterea. Id quod presupponit distinctionem, non potest esse primum distinctionis principium. Sed relatione presupponit distinctionem, cum in eis distinctione ponatur: esse enim relatiuum est ad aliud se habere. Ergo primum principium distinctionis, in diuinis non potest esse relatio.

Sed contra est, quod Boet. dicit in lib. de Trin. * Boe. de Trin. quod sola relatio multiplicat trinitatem diuinarum non procul à personarum. fine lib.

*E*Respondeo. Dicendum, quid in quibuscumque pluribus inueniuntur aliquid commune, oportet querere alicuius distinctionum. Unde cum tres personæ conueniant secundum essentiam unitatem, necesse est querere aliquid, pro distinguantur ad hoc quid plures sint. Inveniuntur autem in diuinis personæ duo, secundum que differunt, scilicet origo, & relatio. Quæquidem quanvis re non differant, differunt tamen secundum modum significandi. Nam origo significatur per modum actus, ut generatio; & relatio verò per modum formæ, ut paternitas. Quidam igitur attendent, quod relatio consequitur actum, dixerint quod hypothesis in diuinis non distinguuntur per originem, ut dicamus quod pater distinguitur à filio, in quantum ille generat, & hic est genitus. Relationes autem sive proprietates manifestant consequenter hypothesis.

hypostatum sive personarum distinctiones: sicut & in A adhibet explicationem minimè necessariam.

Vide latam expositionem Zumelli.

Forma Textus.

PRAEMISSIS quibusdam ad intelligentia
xpositæ difficultatis necessarijs, refert pri-
mò S. D. opinionem D. Bonau. duo dicentes.
Primum est, personas non distingui per rela-
tiones, sed per origines. Secundum est, relationes
sive proprietates manifestare consequenter
hypostatum sive personarū distinctiones. secū-
do aduersus prædictam opinionem statuit duas
conclusiones, & earum probationibus eam con-
futat.

PRIMA CONCL. est. Personæ diuinæ non pos-
sunt primo distingui per origines sed tantum per rela-
tiones. Probatur dupliciter. Primò. Ad hoc vt
aliqua duo distincta intelligantur, necesse est
eorum distinctionem intelligi per aliquid
intrinsicum & proprium: sed origo non signifi-
catur vt aliquid intrinsicum, relatio vero &
propria est & significatur vt in persona: Ergo
&c. Maior propositio probatur ex creaturis,
quarum distinctio est vel per materiam vel per
formam. Minor autem quo ad primam partem
probatur; quia generatio significatur vt via que
dam ad rem genitam, & vt progrediens a gene-
rante. Quo ad secundam vero probatur; quia in
persona diuina non est aliud intelligere, nisi esen-
tiam & relationem sive proprietatem: esentia ve-
ro communis est, cum in ea personæ conueniant:
ergo relatio sola propria est, & distinctiu-
a. Secundò sic probatur conclusio. Distinctiu-
m personale in diuinis est constitutiuum personæ,
sed origini repugnat esse constitutiuum perso-
næ, non autem relationi: ergo non origo, sed
relatio distinguunt. Probationes maioris & mino-
ris optimè format Caietanus.

SECVDA CONCL. Personæ diuinæ non solum
distinguuntur per relationes, sed etiam aliquo modo
per origines: melius tamen per relationes, quam per
origines. Probatur, quia prius & principalius
distinguuntur per relationes secundum modum
intelligendi: ergo &c. Antecedens proba-
tur: quia hoc nomen Pater non solum significat
proprietatem, verum etiam hypostasim: sed hoc
nomen genitor significat tamum proprietatem:
ergo &c. Probatur hoc assumptum; quia hoc
nomen Pater significat relationem, qua est dis-
tinctiua & constitutiu hypostasis: hoc autem
nomen generans, vel genitus significat originem,
qua non est distinctiua & constitutiu hyposta-
sis.

Ad secundum dicendum, quod personæ sunt ipse
relationes subsistentes. Vnde non repugnat simplici-
tati diuinarum personarum, quod relationibus dis-
tinguantur.

Ad secundum dicendum, quod personæ diuinæ non
distinguuntur in esse, in quo subsistunt, neq; in aliquo
absoluto, sed solum secundum id, quod ad aliquid di-
cuntur. Vnde ad earum distinctionem sufficit rela-
tio.

Ad tertium dicendum, quod quanto distinctio
prior est, tanto propinquior est unitati. Et ideo debet
esse minima. Et ideo distinctio personarum non debet
esse, nisi per id quod minimum distinguit, scil. per rela-
tionem.

Ad quartum dicendum, qua relatio presupponit
distinctiunem suppositorum quando est accidentis: sed
si relatio sit subsistens, non presupponit, sed secum
fert distinctionem. Cum enim dicitur, quod relationis
esse, est ad aliud se habere: per ly aliud, intelligitur
correlatiuum quod non est prius, sed simili natu-
ra.

Sensus quæsti.

QVAERITVR hic de primò distinctiuis &
de relationibus formaliter sumptis, pro-
ut distinguuntur nedum contra absolutam, sed
etiam contra origines in modo concipiendi &
significandi. Syllester huic quæsto prolixam

Naz. in 1. part. D.Th. tom. 2.

HIC ADVERTIT Cai. limitari questionem
præsentis articuli ad relationes & origines;
cui nimis ex his conueniat personarum dis-
tinctio. Cum autem relatio, puta paternitas,
duplicem habeat actum: alterum proprietatis
personalis, prout est forma quedam hypothesi-
ca & individualis soli primæ personæ conuen-
iens & eam constituens; & alterum relationis ut
sic, quatenus est ratio referendi patrem ad fili-
um. S. D. hic non sicut sollicitus duos actus relationi
dicitos in relatione distinguere, sed utrumque
sub una voce relationis complexus est, distin-
guens relationem cœtra originem. Quamobrem in
hoc articulo quandoque ponit proprietatem pro
relatione, & utrumque simul, quandoque con-
iungit dicens. Relationes sive proprietates. Cuius
rei triplicem affert causam Cai. qua potest in
vnam redigi dicendo duos illos actus relationi
conuenient, quatenus relatio est, id est sub ex-
presa ratione relationis; nam, vt in a. 4. huius q.
dicimus, eadem relatio formaliter ut concepta

constituit, velut hypostatica forma & proprietas individualis: ut autem exercita, id est ut opposita suo termino relativè distinguit.

PRIMA DVBITATIO. Quo sensu accipiendo sit relationem, & originem differre quod modum significandi.

Ratione
dubitandi,

DIFFERENTIAM statuit S. D. inter relationem & originem, primò quidem in communione dicens eas etiā unum refert, differre tamen secundum modum significandi: deinde in speciali subdene originem significari per modum actus, ut generatio, relationem vero per modum formae, ut paternitas; & paulo inferius adiungit originem non significari ut aliquid intrinsecum, sed ut viam quandam a re vel ad rem: relationem autem intelligi ut in persona. Est igitur de vetero modo distinguendi difficultas, quam hic excitat Cai. & alijs post eum plures expōtores. Apparet enim primò falso relationem & originē distinguere modo significandi; quoniam utraque significatur in concreto & in abstracto, adiectiue & substantiue, & ceteris alijs modis significandi.

Deinde contra expressam in speciali differentiationem est argumentum. Nam vel hoc, quod est significari per modum formae, id est quod significari per modum principij formalis in denominando, id est ut quo aliquid tale est: aut tanquam rem inhaerentem. Si primum, differentiatione nulla est; nam sicut paternitas est quia pater est & dicitur pater: ita generatio est quia dicitur & est aliquid generans. Si secundum, falsum est relationem significari per modum inhaerentis & formae; docet enim S. D. de pot. q. 8. a. 2. relationem, quoniam in istis, non significari tamen ut inhaerentem; quod idem affirmat ex loco de actione. Quo sit ut nulla sit in hoc actionis & relationis differentia. Et tandem doctrinā videtur supra tradidisse q. 28. a. 1. vbi statuit differentiationem inter relationem & alia genera, quod propria ratio relationis non accipitur per comparationem ad illud in quo est, sed per comparationem ad aliquid extra; in alijs vero generibus, ut pote quantitate & qualitate etiam propria ratio generis accipitur per comparationem ad subiectum.

Duplici via
soluius pro
posita dubi-
tatio.

Huic difficultati respondet Cai. duplice esse modum significandi, scilicet grammaticè seu ex parte nominis significantis, & Metaphysice seu ex parte rei sive rationis formalis significatae, adeo ut plures unius rei rationes formales sint, & dicuntur plures illius modi. Quoniam igitur unius & eiusdem rei relatiue, alia ratio significatur nomine relationis, & alia nomine originis, sive nominibus utamur abstractis sive concretis, sive quovis alio significandi modo grammaticaliter; ideo affirmat S. D. relationem & originem cum unitate reali diversum habere modum significandi. Et per hoc soluitur obiectio contra differentiam originis & relationis in communione.

Ad argumentum autem contra differentiam in speciali respondeat Cai. significari per modum formae idem est, quod significari per modum inhaerentis, seu per modum dantis esse formaliter; quia forma est qua dat esse formaliter; & sermo est (inquit) de modo significandi non ex parte nominis, sed ex parte rationis significatae; ita ut cum dicimus relationem significari per modum formae, idem sit, ac si dicemus relationem, puta paternitatem significare rationem formale dātem esse formaliter, sive quia aliquid est tale formaliter, ut paternitate pater. Ad ra-

tionem autem aduersus hanc partem respondeat Caiet. discrimen esse inter realem actionem & realēm relationem; quod actione tam ut actione, quam ut realis actione rationem habet egreditur, & si forsitan insit; relatio vero realis, quoniam ut relatio est, non habeat rationē nisi assistētis; tamen ut relatio realis est, rationem habet nēdum assistētis, sed etiam inhaerentis. Et quoniam hæc ratio formalis inhaerentis significatur nomine relationis, puta paternitatis, idcirco dicitur relatio significare per modum inhaerentis seu per modum formae, non grammaticè sed metaphysicè. Origo vero, quia significat rationē formaliter ab alio in aliud tendenter, & habentem rationem egreditur, dicitur significari per modum actionis & viæ à re vel ad rem. Propter quam differentiam hic & inferius in a. 4. relationi attribuitur constitutere & distinguere personas, non autem origini. Eandem solutionem appobant, & adhibent Iauellus & Torres in 4. parte commentary, vbi latè & distinctè versat hanc difficultatem. Cuius dicta ferè omnia Zumel. inseruit sua primæ disputationi super hoc a. in fin.

Ex quibus unum est obseruandum, videlicet Paternitas non est ad aliquid. & D. Tho. de potentia loqui ad aliquid, quod est relatiū & concretum relationis, non de relatione in abstracto; significatur enim relatio in abstracto ut concepta, non ut exercita: per hoc autem non men ad aliquid significatur ut exercita, ut scit ad aduersitatem Caiet. in suo Commentario Prædicamenti ad aliquid.

Sed contra hoc est; quia S. D. ibidem loqui obiectio, videtur de relatione abstracte sumpta, cum de relatione loquatur prout à persona & ab essentia distinguitur, ut manifestè patet ex tota illius articuli doctrina.

Resp. D. Tho. in c. illius articuli fatis aperte Response, loqui de ad aliquid prout est unū genus distinctionis contra alia genera. Vbi etiam aduersus Porrectanos explicat rem nomine ad aliquid significatam, & modum eius significandi, in quo tota consistebat de questione ibidem proposita difficultas a Porrectanis excitata. Sed quoniam aliae etiam difficultates emergunt ex ratione relationis abstracte sumptu; idcirco de relatione etiam in abstracto loquitur ibi S. D.

Brenius ramen & facilius predicta difficultas ^{2. fol. dubius} posset expediti dicendo primò, paternitatem & omnem aliam relationem realem habere ex suaratione esse fixum & permanens, originē autē actionē significatam esse influxū personae productis in personam productā: passiuē autem esse defluxum personae productā a producente. Secundò actionem & relationem significari per modum tendentis in aliud, sed diverso modo; quoniam actione significatur ut in aliud tendens, & ut quasi deseres operantem, à quo procedit: relatio vero non ita significatur in aliud tendens, ut sit quasi deserēs rem relatam, sed ut eam attinges, & ut quasi medium inter fundatum & terminum attinges utrumque. Tertiō dici potest relationem realem non significare ad præcisę, sed simul etiam in, quoniam expressè tantum significat ad: nam, exempli gratia, hoc nōmen paternitas, relationem significat realem, qua formaliter aliquis dicitur pater, & hoc ipso, quod habet rationem quo significat in, & habet rationem formae: si vero cōcretē significatur, multo magis significat aliquid fixum

fixum & permanens; quia significat formam ut A in habente, siue potius ipsum suppositum habens formam scilicet paternitatem.

SECVNDA DVBITATIO. De sensu illius propositionis: *Relationes constituant personas, in quantum sunt ipsæ personæ, & de eius ratione, quia scilicet in diuinis non differunt abstractum & concretum.*

Hæc dubitatio tangitur in argumēto primo D. Th. & examinantem eam expositores super hoc a. quidam autem super vlt. a. huius q. in quem locum difficultatem hanc cum alijs de personarum constitutiis remittimus, vt ex omnium simul connexione definitio deducatur aper-tior.

TERTIA DVBITATIO. De veritate & sensu illius propositionis D. Th. oportet ut ipsa distinguenda constituunt res distinctas.

Ratio dubit. MOVENT hanc dubitationem Iauellus super hoc articulo, & Torres in 4. parte commentarij. Ratio dubitandi est; quia spiratio distinguit patrem & filium à Spiritu S. & tamen nullam personam constituit.

1. Sol. Thyr. RESPONDET Torres primò S. Th. loqui de proprietatibus personalibus. Sed haec responsio non videtur vera; quia S. Th. subsumit sic autem relationes, vel proprietates distinguunt, vel constituant hypostases, vel personas in quantum sunt ipse personæ subsistentes. In quibus verbis cùm disiunctiū loquatur, & dicat, distinguunt vel constituant, videtur etiam voluisse complecti spirationem, quæ nullam personam constituit. Et præterea loquitur hic S. D. de relationib. in vniuersum, prout distinguunt contra origines.

2. Sol. Turri. Secundò respondet spirationem secundum modum nostrum intelligendi constituere spiratorem, eo modo quo abstractum constituit concretum, vt deitas Deum: nec tamen inde sequi spiratorem esse quartum constitutum aut esse personam. Sed haec responsio videtur contraria textui, in quo dicitur relationes constituere personas, siue hypostases; igitur non videtur ea propositio extendenda ad spiratorem, qui licet sit subsistens, non tamen est hypostasis.

3. Sol. Lauel. Melior videtur responsio Iauelli dicentes D. Th. non esse vniuersaliter intelligendam de disiunctu, sed limitate scilicet de disiunctu non præuento à priori constitutio. Quare concedo (inquit) quod nisi communis spiratio præueniretur à paternitate & filiatione, constitueret patrem & filium, qui tunc constituerentur vt unum suppositum, cùm non haberent in eo casu oppositionem relatiuam ad inuicem: tunc enim non essent Pater & filius, sed tantum spirator.

4. Solutio. Quartid dici posset quæsitus vniuersaliter à D. Th. siue propositum; vtrum personæ distin-guantur per relationes: sed difficultatem esse præcipue de relationibus & originibus, vni tan-tum personæ proprijs, de quibus solis procedit expressè secunda ratio contra D. Bonau. in qua continetur dicta propositio. Altera vero ratio, scilicet prima vniuersalis est, & satisfacit vniuersali quæsito; & secundum hoc sustineri potest prima responsio Turriani.

Ad ratione dubit. Ad rationem autem primam in oppositum, quod S. Thom. loquitur hic disiunctiū dicens, distinguunt vel constituant, facile dici-tur, hoc modo loquendi significari conuerti-bilitatem constitutiū & disiunctiū, de quo loquitur secunda ratio scilicet disiunctiū, proprijs soli personæ distinctæ. Vnde statim profert in exemplum paternitatem & filiationem.

nem, vt proprietates constitutivas & distincti- uas patris & filii. Ad secundam, verò iam diximus vniuersali quæsito satisfieri per primam rationem D. Th. in secunda vero sermonem esse re-strictum ob dictam causam.

Deniq. potest optimè dubitationi satisfieri di-cendo distinguenda constituere res distinctas non repugnante: constat autem ex prima ratione pro prima conclusione origini ex propria ratione repugnare constitutionem personæ, non autem relationi, quæ significatur vt forma: quæuis repugnet tali relationi, scilicet spirationi; quia personas, quibus inest, iam per alias relations constitutas presupponit.

Postremo circa illam propositionem; Necesse est distinctionem intelligi per aliquid intrinsecum vtrique distincto, sicut in rebus creatiis, vel per materiam, vel per formam: aduertit Cai. hoc habendum esse pro fundamento in materia de principio indiuiduationis, vt non ponatur quantitas intrinsecum distinctiuum sortis à Platone. Sed quomo-do quantitas sit intrinsecum indiuiduationis principium, diximus uberrimè supra q. 3. a. 2. Iauel. hic ait quantitatem esse intrinsecam Socrati & Platonis, quatenus numeraliter quantitatib. distinguuntur.

CIRCA resp. ad 3. argum. vide Cai. & D. Th. in 1. dist. 26. q. 2. a. 2. ad 2.

Quartum argum. cuius responsionem expli-cat Caiet. alio modo solvitur de poten. q. 8. a. 3. ad C. 12.

ARTICVLVS TERTIVS.

Vtrum abstractis per intellectum proprietatis, seu relationibus à personis adhuc remaneant hypostases.

AD Tertium sic proceditur. Videtur, quod ab-²²stractis per intellectum proprietatis, seu relationibus à personis, adhuc remaneant hypostases. ^{1. diff. 26. q.} Id enim ad quod aliquid se habet ex additione, potest op. 3. c. 61. intelligi remoto eo quod sibi additur. Sicut homo se ^{1. a. 2. & p.} habet ad animal ex additione, & potest intelligi animal remoto rationali. Sed persona se habet ex additione ad hypostasin. Est enim persona hypostasis propriate distincta ad dignitatem pertinente. Ergo remota proprietate personali à persona, intelligitur hypostasis. ^b 171

2 Præterea. Pater non ab eodem habet quod sit pater, & quod sit alius. Cum enim paternitate sit pater: si paternitate esset alius, sequeretur quod filius, in quo non est paternitas, non esset alius. Re-mota ergo per intellectum paternitate à patre, ad-huc remanet quod sit alius, quod est esse hypostasis. Ergo remota proprietate à persona, remanet hypo-stasis.

3 Præterea. Aug. dicit 5. de Trin. * Non hoc est di-cere ingenitum quod est dicere patrem. Quia si filius c. 6. in pri-mo non genuisset, nihil prohiberet eum dicere ingenitum: 10. 3. sed si filium non genuisset, non inesset ei paternitas. Ergo remota paternitate adhuc remanet hypostasis patrii, vt ingenita.

Sed contra est, quod Hylar. dicit 4. de Trin. + Nihil Lib. 4. de habet filius nisi natum. Natiuitate autem est filius. tri. non mul-tum removet. Ergo remota filiatione, non remanet hypostasis filij. Et à pinc. eadem ratio est de alijs personis.

Respond. Dicendum, quod duplex sit abstractio per intellectum. Una quidem, secundum quod vniuersale abstrahitur à particulari, vt animal ab homine. Alia vero secundum quod forma abstrahitur à materia. Sicut forma circuli abstrahitur per intellectum ab omni materia sensibili.

Inter has autem abstractiones hac est differentia, quod in abstractione qua sit secundum uniuersale & particulare, non remanet id, à quo sit abstratio. Remota enim ab homine differentia rationali, non remanet in intellectu homo, sed solum animal.

In abstractione vero que attenditur secundum formam à materia, utrumque manet in intellectu.

lib. 3. orb.
fid. c. 6. in
prin

art. prae.

art. prae.

art. prae.

Boet lib. de
duab nat à
princ. lib.

Abstractione enim formam circuli ab are, remanet seorsum in intellectu nostro & intellectus circuli & intellectus axis. Quamvis autem in diuinis non sit uniuersale, neque particulare, nec forma & materia secundum rem, tamen secundum modum significandi inuenitur aliqua similitudo horum in diuinis, secundum quem modum Dam. * dicit, quod commune est substantia, particulare vero hypostasis. Sicutur loquamur de abstractione, qua sit secundum uniuersale & particulare, remotis proprietatis remanet in intellectu essentia communis, non autem hypostasis patris, qua est quasi particularis. Si vero loquamur secundum modum abstractionis forma à materia, remotis

proprietatis non personalibus, remanet intellectus hypostasum & personarum. Sicut remoto per intellectum à patre, quod sit ingenitus, vel spirans, remanet hypostasis, vel persona patris. Sed remota proprietate personali per intellectum, tollatur intellectus hypostasis. Non enim proprietates personales sic intelliguntur aduenire hypostasis diuinis, sicut forma subiecto praesertim, sed ferunt secum sua supposita, inquantum sunt ipsa personae subsistentes. Sicut paternitas est ipse pater. Hypostasis enim significat aliquid distinctum in diuinis, cum hypostasis sit substantia individua. Cum igitur relatio sit quae distinguit hypostases, & constituit (ut dictum est*) relinquitur, & relationibus personalibus remotis per intellectum, non remaneant hypostases. Sed (sicut dictum est+) aliquid dicunt quod hypostases in diuinis non distinguuntur per relationes, sed per solum originem, ut intelligatur pater esse hypostasis quadam per hoc, & non est ab alio: filius aut per hoc, quod est ab alio per generationem. Sed relationes aduenientes quasi proprietates ad dignitatem pertinentes constituent rationem personae. Vnde & personales dicuntur. Vnde remotis

huiusmodi relationibus per intellectum, remanent quidem hypostases, sed non personae. Sed hoc non potest esse propter duo. Primo, quia relationes distinguunt, & constituant hypostases, ut ostensum est. Secundo, quia omnis hypostasis natura rationalis est persona per patet per definitionem Boet. dicemus, quod persona, est rationalis natura individua substantia. Vnde ad hoc quod esset hypostasis, & non persona, oportet abstracti ex parte naturae rationalitatem, non autem ex parte persona proprietatem.

Ad Primum ergo dicendum, quod persona non addit supra hypostasin proprietatem distinguente absolutè, sed proprietatem distinguente ad dignitatem pertinentem. Totum enim hoc est accipere sibi loco unius differentiae. Ad dignitatem autem pertinent proprietates distinguens, secundum quod intelligitur subsistens in natura rationali. Vnde remota proprietate distinguente à persona, non remanet hypostasis, sed remaneret, si tolleretur rationalitas naturae. Nam enim persona quam hypostasis, est substantia individua. Vnde in diuinis de ratione vtriusque est relatio distinguens.

Ad Secundum dicendum, quo paternitate pater non solum est pater, sed est persona: & est quis, sive hypostasis. Nec tamen sequitur quod filius non sit quis, sive hypostasis, sicut non sequitur, quod non sit persona.

Ad Tertium dicendum, quod intentio Aug. non fuit dicere, quod hypostasis patris remaneat ingenita, remota paternitate, quasi innascibilis constitutus, & distinguat hypostasin patris. Hoc enim esse non potest,

A cura ingenitum nihil ponat, sed negatiè dicatur: et ut ipsemet dicatur. Sed loquitur in communi: quia non omnne ingenitum est pater. Remota ergo paternitate, non remanet in diuinis hypostasis patris, ut distinguitur ab alijs personis, sed ut distinguitur à creaturis: sicut Iudei intelligent.

Sensus questus.

TRES huius tituli voces egent nitore. Prima est dictio illa, abstractionis, quam perspicue distinguit & explicat D.S. in c. Secunda est vox illa, proprietatis seu relationibus, qua significantur, ut aduertit Cai. notiones sive sunt personales, sive non personales, ut innascibilitas & spiratio. Postrema est nomen illud hypostases, quo significatur individuum substantiae, quod in qualibet eius specie reperitur: atque ideo communius est persona, qua in sola est rationali sive intellectuali natura.

Forma Textus.

DISTINGUIT primò S. D. abstractionem, qua sit per intellectum, in cam qua uniuersale abstrahitur à particulari, ut animal ab homine; & eam qua forma abstrahitur à materia, sicut forma circuli abstrahitur per intellectum, ab omni materia sensibili: Quarum differentia perspicue explicatur in textu.

Secundo statuit tres conclusiones.

PRIMA CONCL. est. Remotis proprietatis à personis per abstractionem uniuersalis à particulari, remanet in intellectu essentia communis, non autem hypostasis Patris, qua est quasi particularis: & eadem ratione nulla alia remanet hypostasis. Probatur ex differentia inter abstractionem uniuersalis à particulari & formam à materia, subsumendo pro minori, quamvis in diuinis non sit uniuersale neque particulare, nec forma & materia secundum rem, inuenitur tamen secundum modum significandi aliquam similitudo horum ergo remotis &c. Probatur minor ex Damasc. sic loquente: quod commune est substantia, particularis vero hypostasis.

SECVNDA CONCL. Remotis proprietatis, non personalibus per modum abstractionis formam à materia remanet intellectus hypostasum & personarum. Declaratur & probatur; quia remoto per intellectum à Patre, quod fit ingenitus vel spirans, remanet hypostasis vel persona Patris.

TERTIA CONCL. Remota per eundem abstractionis modum proprietate personali per intellectum, tollatur intellectus hypostasis. Probatur ex duplice actu proprietatis personalis, qui sunt constituere & distinguere, hoc modo: Hypostases significat aliquid distinctum in diuinis: sed relatio est qua constituit & distinguit hypostases: ergo remotis per intellectum relationibus personalibus non remanent hypostases. Maior probatur, quia hypostasis est substantia individua. Minor autem probatur: quia proprietates personales non sic intelliguntur advenire hypostasis diuinis, sicut forma subiecto praesertim, sed ferunt secum sua supposita, inquantum sunt ipsa personae subsistentes, sicut paternitas est ipse pater: ergo proprietates sive relationes sunt, qua constituent & distinguunt hypostases.

Tertiò refert opinionem dictum remotis per intellectum relationibus personalibus remanere quidem hypostases, sed non personas. Priorem partem probabat: quia hypostases in diuinis non distinguuntur per relationes, sed p. origines, &c. Secunda vero pars: quia relationes aduenientes quasi proprietates ad dignitatem pertinentes constituant rationem personae, atq; ideo personales dicuntur.

dicuntur. Hanc opinionem quo ad primam eius A dicti partem sic impugnat S. D. Relationes distinguunt & constituant hypostases, ut probatum est articulo precedente; ergo &c. Quo ad secundam verò partem; quia omnis hypostasis naturæ rationalis est persona; ergo ad hoc vt esset hypostasis & non persona, oporteret abstrahi ex parte naturæ rationalitatem, non autem ex parte personæ proprietatem siue relationem. Antecedens probatur ex diffinitione personæ à Boetio tradita, videlicet Persona est rationalis naturæ individua substantia.

Expositio Textus.

DVos abstractionis modos latè distinguit & explicat Caiet. in comm. de ente, & essentia, in questione primo cognito. Quomodo vero diuinis congruant duo prædicti abstractionis modi, declarat. S. D. 3. p. q. 3. a. 3. i. c. & ad 3. & ibidem Cai. explicans, & concilians dicta D. Tho. quæ videntur pugnantia.

Dubitacionem mouent Ban. & Zumel. circa primam concl. An remotis proprietatibus, per modum abstractionis vniuersalis à particulari, natura qua remanet sit verè persona. Cuius solutionem apud eos lege, si placet.

Caiet dubitatio, & foliatio.
Impugnatio, & refutatio.
Confutatio.

De veritate secundæ conclusioni lege dubitationem formatam & solutam à Cai. cuius solutionem, ut falsam reprehendit Val. falsò nimurum innixus fundamento superiorius q. 36. a. 2. latè confutato. Exstimat enim filium filiatione distingui à Spiritu S.

Circa probationem tertiae conclusi. legenda est explicatio Cai. quam declarat Iauel. de qua redibit sermo in q. magna de constitutiis & distinctiis diuinorum personarum in seq. artic.

Caiet. exposito.

Aperit hic Cai. vim rationis D. Th. quia confutat secundam partem dicti relatae opinionis in textu; consistit autem in hoc, quod persona super hypostasim nihil adiungit ex parte individui, ut patet ex allata diffinitione Boetij. Cū itaq; relationes sint proprietates individuales, se tenent ex parte individuationis, ideo relationes quæ sunt proprietates hypostasis, sicut sunt proprietates personæ, & æqualis est abstractio personæ, & hypostasis ex parte individuationis siue proprietatis. Sed quia persona super hypostasim addit ex parte naturæ intellectualitatem, quæ magnam significat dignitatem: idèo dignitas, qua differt persona ab hypostasi, tota se tenet ex parte nature; ac proprie- tate legitima est illa consequentia D. Th. videlicet ad hoc vt esset hypostasis & non persona, oporteret abstrahi ex parte naturæ rationalitatem, non autem ex parte personæ proprietatem, ut satis explicat S. D. in responsu.

Postremò lege, si placet, quæ scribunt Caiet. & Iauellus circa repons. ad secundum argumentum.

ARTICVLVS QVARTVS.

Vtrum actus notionales praetelligantur proprietatis.

AD Quartum sic proceditur. Videtur, quod actus notionales praetelligantur proprietatis. Dicit enim magist. * 27. dist 1. sent. quod pater semper est quia genuit filium. Et ita videtur, 3. cap. op. 3. c. quod generatio secundum intellectum precedat paternitatem.

1. di. 27. 4.
2. artic. 2.
3. artic. 10. ar.
3. cap. op. 3. c.
4. 3. cap. 64.

2. Præt. Omnis relatio presupponit in intellectu * lib. 1. disp. id, supra quod fundatur: sicut æqualitas quantitatem. Sed paternitas est relatio fundata super actionem, quæ est generatio. Ergo paternitas presupponit generationem.

3. Præter. Sicut se habet generatio activa ad paternitatem, ita se habet nativitas ad filiationem. Sed filatio presupponit nativitatem, ideo enim filius est, quia natura est. Ergo, & paternitas presupponit generationem.

Sed contra. Generatio est operatio persona patris. Sed paternitas constituit personam patris. Ergo prius est secundum intellectum paternitas quam generatio.

Respondeo. Dicendum, quod secundum illos qui dicunt, quod proprietates non distinguunt, & constituant hypostases, e sed manifestant hypostases distinctas & constitutas, ab aliis dicendum est, quod relationes secundum modum intelligendi, consequuntur actus notionales, ut dicit posse simpliciter, quod quia generat, est pater. Sed supponendo quod relationes distinguunt & constituant hypostases in diuinis, c oportet distinctione vii. Quia origo significatur in diuini actus & passus: actus quidem, sicut generatio attribuitur patri, & spiratio sumpta pro actu notionali attribuitur patri & filio. Passus autem, sicut nativitas attribuitur filio, & processio spiritus sancto. Origines enim passus significat & simpliciter præcedunt secundum intellectum proprietates personarum procedentium etiam personales. Quia origo passus significat a significatur ut via ad personam proprietate constitutam. Similiter & origo actus significata prior est secundum intellectum, quam relatio persona originantis, que non est personalis. Sic actus notionalis spiratio, secundum intellectum præcedit proprietatem relatiuam in nomine, communem patri & filio, sed proprietas personalis patri potest considerari dupliciter. Vno modo, ut est relatio, & sic iterum secundum intellectum presupponit actum notionalem. Quia relatio, in quantum huiusmodi, fundatur super actum. Alio modo, secundum quod est constitutua persona, & sic oportet, quod prætelligatur relatio actus notionali, sicut persona agens prætelligitur actioni.

Ad Primum ergo dicendum, quod cum magister dicit, quod quia generat, est pater: accipitur nomen patris secundum quod designat relationem tantum, non autem secundum quod significat personam substantiem: sic enim oportet e conuerso dicere, quod quia pater est generat.

Ad Secundum dicendum, quod obiectio illa procedit de paternitate, secundum quod est relatio, & non secundum quod est constitutua persona.

Ad Tertium dicendum, quod nativitas est via ad personam filij. Et ideo secundum intellectum præcedit filiationem, etiam secundum quod est constitutua persona filij. Sed generatio activa significatur ut progrediens à persona patris. Et ideo, presupponit proprietatem personalem patris.

Sensus questi.

SVPPONITVR hic distinctio inter actus notionales, & proprietates in primo sequentis questionis a. declaranda. Verbum autem illud prætelligatur insinuat hic non esse questione de ordine aliquo à parte rei, secundum prius & posterius temporis aut naturæ, qui nullus omnino est inter origines siue actus notionales & relationes, immo nec inter personas ipsas, ut probatur infra q. 42. Nominis vero proprietatum relations positivæ & reales intelliguntur, siue sint personales, siue minimæ. Quare sub

hoc quæsito non comprehenditur innascibilitas, qua relatio non est, nisi reductiæ de qua tamen idem est iudicium, quod de paternitate, quatenus est persona patris constitutiva; cum innascibilitas, ut supra diximus *q[uod] 33. a. 4. & q[ue] 32. a. 2.* fundetur in fontali plenitudine soli personæ Patris conueniente.

Forma Textus.

PRAEMISSA una conclusione, ad mentem eorum qui dicunt personas non relationibus sed originibus distingui & constitui, dupli distinctione & quatuor conclusionibus determinat veritatem.

CONCL. est. Secundum prædictam opinionem dividendum est, quod relationes secundum modum intelligendi consequuntur actus notionales, ut dici posset similiter, pater quia generat, est pater. Ratio est, quia secundum eos relationes non distingunt neque constituent hypostases, sed manifestant eas distinctas & constitutas: origines autem sive actus notionales distingunt & constituunt.

Prima distinctio est. Origo significatur in diuinis duplicitate, scilicet actuè, sicut generatio quæ attribuitur patri, & spiratio sumpta pro actione notionali quæ attribuitur patri & filio; passio autem, sicut nativitas quæ attribuitur filio, & processio quæ attribuitur Spiritui sancto.

Secunda distinctio est. Proprietas personalis patris potest considerari duplicitate: Vno modo, ut est relatio: Alio modo, ut est constitutiva persona.

PRIMA CONCL. est. *Origines passiuè significatae* & simpliciter procedunt secundum intellectu proprietas personarum procedentium etiam personales. Probatur; quia origo passiuè significata significatur ut via ad per sonam proprietate constitutam.

SECUNDA CONCLUSIO. *Origo actuè significata a priori est secundum intellectum, quam relatio persona originantis, quæ nō est personalis.* Probatur; quia actus notionalis spiratio præcedit secundum intellectum proprietatem relatiuam in nomine communem patri & filio, quæ solet dici spiratio.

TERTIA CONCL. *Proprietas personalis patris considerata ut relatio presupponit actum notionalem.* Probatur; quia relatio in quantum huiusmodi fundatur super actum.

VLTIMA CONCL. Oportet ut proprietas personalis patris, secundum quod est constitutiva personæ, præintelligatur actu notionali. Probatur; quia persona agens præintelligitur actioni.

Expeditio Textus.

SECUNDA CONCL. eorum sententiae saepe videtur, qui censem relatione spirationis communi Patri & filio non constitui spiratorem, ut quoddam subsistens commune secundum rem patri & filio: sicut hic Deus communis est secundum rem tribus personis. Nam si relatio illa communis sequitur actu notionali communem patri & filio, prius intelliguntur pater & filius ut unus spirator, quam sit in eis communis illa relatio. Actus enim spirandi præsupponit spiratorem iam constitutum. Cum itaque relatio illa communis sequatur ex actu, erit eo posterior, & multo magis ipso spiratore, qui prior est actu. Sed huic difficultati plenè sati satisficiunt *sup. qu. 36. a. 4. contr. 2.* Val. hic se paucis expedit dicens D. Th. nondum disputasse de ratione potentiarum actuum notionalium, & ideo duplē il-

A lam considerationem relationis hic omisisse, videbet ut relatio est, & ut constitutiva est spiratoris. Nos aliam in dicta controversia rationem adducimus.

Sensus secunda distinctionis, & duarum ultimarum conclusionum explicabitur in sequenti controversia.

CONTROVERSIA VNICA.

Per quid constituantur diuinæ personæ?

QVIDAM ex antiquioribus Theologis sensere diuinas personas quibusdam constituti *Sententia Doctorum.*

B proprieatibus absolutis, ad quas dicebant consequi relations. In hac sententiam valde perpendet Scotus in *diss. 26.* cuius authores refert Linconiensem & Ioann. de Rippa, & eandem ascribit D. Bonaventura, sed immorit ut probat Cai. in *bac q. a. 2.* Nominat Zumel. in *diss. 23. a. 2. diss. 1.* ex aliorum sententia quosdam alios huius opinionis sectatores. Ioann. Rada *cont. 23. a. 2.* hanc opinionem distinctè refert cum omnibus eius fundamentis, & affirmat eam esse temerariam & errori proximam, non tamen hereticam manifeste, respondeatque rationibus & argumentis ex sacris litteris, Concilijs & patribus produci consuetis contra dictam sententiam. In articulo vero 3. statuit quatuor conclusiones de mente Scotti. Prima est. Si concipiamus conceptu integro & completo primam personam in diuini, necessariò concipiimus eam relativam, puta patrem sub ratione patris. Secunda. Conceptu non integro & incompleto prius concipiimus primam personam sub ratione hypostasis & persona, quam sub ratione generantis & quam sub ratione patris. Tertia. Entitas constitutiva persona patris prius concipiatur (loquendo de conceptu non integro) sub ratione formæ hypostaticæ, quam sub ratione generationis, & prius sub ratione generationis, quam paternitatis. Quarta. Persona diuina in ordine ad nostrâ cognitionem imperfectam non constituantur per relations sub expressâ relationi formâ, sed sub ratione formarum hypostaticarum, prout

D forma hypostatica abstrahit ab absoluto & relatione, estq; indifferens ad utrumq;. In controversia vero 24. tres constituit vltimas conclusiones. Prima. Relatio ut identificata cum essentia non tribuit personæ subsistentiam. Secunda. Relatio diuina non constituit personam subsistentem, prout sola ratione differt ab essentia. Tertia. Relatio secundum propriam entitatem formalem, secundum quam est non eadem formaliter ex natura rei essentia diuina, constituit personam per se incommunicabiliter subsistentem. In eodem etiam a. ante predictas conclusiones docet relationem originis primæ personæ ad secundam in re non habere nisi vnicam rationem formalem, & eam esse rationem paternitatis & generationis: ac proinde patrem sicut paternitate constituit, ita & generatione à parte rei constitui. Deniq; in *cont. 23. a. 1.* statuit hanc conclusionem contra D. Th. & Caiet. Persona diuina, non solum secundum quod à nobis concipiuntur, sed etiam secundum esse quod habent à parte rei, suis proprietatibus distinguuntur & constituuntur, & non seipso. Quam probat quatuor argumentis inferioris aducendis.

Gregor. Arimin. Præpositum sequutus in *1. diss. 26. & 27. q. 1.* sentit diuinæ personas scipuis per se primò distinguere, cuius sententiam esse veram.

*De consti-
tutione spirato-
rii.*

ram affirmat Cai. loquendo de diuinis perso-
nis secundum se, non autem vt sunt nobis notæ
& significatae. Quod prius etiam docuerat S.
Th. m. 1. dist. 26. q. 2. a. 1. ad 5.

S. Bonau. in 1. dist. 26. q. 3. docet diuinis per-
sonas primò distingui, & constitui per origi-
nes. Eius sententiam hic, & supra a. 2. S.D. vali-
dis confutat argumentis.

Mol. super hic, ar. disp. 2. dicit quinq. **Primum.**
Sententia Cai. dicentis relationem paternitatis
vt concepta constituere personam patris in esse
relatiuo, non tamen relatiuè exercito, non vi-
detur probabilis. **Secundum.** Non congruit diu-
inis distinctio Ferrar. & Capr. nimurum pa-
ternitatem duobus modis posse spectari: Vno
modo vt paternitas est apprehensa hoc conceptu
relatiuo paternitas: Alio modo vt est hæc sub-
stantia incommunicabilis, nempe proprietas
substantialis complens primum suppositum SS.
Trinitatis in esse huius substantiae indi-
viduaæ seu incommunicabilis, vt apprehenditur
conceptu absoluto. **Tertium.** Paternitas in diu-
inis non fundatur super generatione actiuæ, nec
filius super nativitate suæ generatione passiuæ
tāquam ratione formalis fundandi, sed paterni-
tas & generatio sunt idem prorsus, & similiter
filius & nativitas. Si quod autem in diuinis con-
stituendum sit fundamentum generationis actiuæ & paternitatis, illud est essentia præcon-
cepta ante omnem relationem. Ratio vero fundandi
est intellectio essentialis, qua naturaliter
seipsum & cætera omnia in se intelligit. **Quar-**
C **rum** est. Generatio tam actiuæ quam passiuæ
seu (quod idem est) paternitas & filiatio secundum
esse relatiuum paternitatis & filiationis,
vna cum essentia & ceteris attributis absolute
constituant ac distinguunt supposita patris
& filij. **Quintum.** Promiscuè dici potest per-
sonas cōstituti & distinguui ab initio relationibus
originis aut actibus notionalibus, origini-
busve ipsis: quandoquidem idem omnino sunt
in re formaliter ac virtute: eodemque modo ab
essentia & attributis distinguuntur virtute, vna-
que cum essentia constituant suppositum in
esse substantia relatiæ incommunicabilis ab
alijs diuinis suppositis distinctæ, quamvis ac-
commodatius dicantur distinguui relationibus,
quam actibus notionalibus.

Valentia in eodem articulo secundo propositæ
difficultati satisfacit quatuor assertioribus. **Prima** est. Si disputatio hæc instituatur absolutè &
de re ipsa, sic persona diuinæ, nec per relationes solas, nec per origines solas, sed tum per origines, tum per relations personales constituuntur & distinguuntur. **Secunda.** Si respiciamus conceptum ultimum & peculiarem, quem nos oportet formare de persona & de relatione & de origine diuinæ sicut dicendum est, si etiam nostrum modū concipiendi, personas diuinæ constituti per relations & origines personales, quatenus relations & origines sunt formaliter. **Tertia.** Si præcisè respiciamus ad conceptum vniuersalem inadæquatum, quem de persona diuina, relatione & origine formamus, sic secundum nostrum modum concipiendi personæ diuinæ non constituantur per relations & origines formaliter: sed oportet, vt concipiatur relatio quatenus est diuina & subsistens. **Quarta** & ultima assertio est. Si respiciamus ad conceptum communem, quo ipsi compimus relations & origines creatæ, & relationes, & origines diuinæ, itemque personam creatam & personam diuinam, sic quidem per-

A sonæ diuinæ ad nostrū concipiendi modum cō-
stituantur per relations & origines: non qua-
tenus relations & origines formaliter sunt,
sed quatenus proprietates quædam sunt subsi-
stentes.

Vasq. *disput. 158. cap. 5* affirmat personas so-
la relatione posse constitui & distingui. Di-
spat. verd. 159. cap. 1. dicit quatuor. **Primum** est.
Constitutio personarum per proprietates est
solum per rationem. **Secundum** Si personæ con-
ceptu distincto & expresso concipientur à
nobis, rectè intelliguntur relatiuæ proprieta-
tibus sub expressa & formalis ratione relationis
constituti, excepta persona patris. **Tertium.** Con-
cipi potest persona patris antequam intelliga-
tur actu generare: non quidem sub conceptu
patris: id enim repugnat, quia paternitas funda-
tur super generatione: sed sub cōceptu innascibilis
& fœundi ad producendum. **Quartum.** Ni-
hil obstat quo minus persona patris apprehen-
datur constituta, priuè quam generet, ex essentia
& proprietate illa seu notione innascibilis &
fœundi ad producendum.

Capr. in 1. dist. 26. q. 1. dicit quinque. **Primum.**
Personæ diuinæ non distinguuntur ab initio, nec
constituantur in esse personali per aliquod
absolutum, nec per origines per se primò, sed
per relations. **Secundum.** Relatio realis, ex hoc
quod est relatio, distinguunt realiter, & cōstituit
in esse relatiuo. **Tertium.** Relatio realis inquan-
tum huiusmodi non distinguunt sua extrema in
esse suppositi, nec constituit ea in esse suppositi
aut persona. **Quartum.** Relatio, in quantum est
diuina essentia, habet, vt illa que distinguunt re-
latiuæ distinguunt tanquam duo supposita, & vt
illud quod constituit sit suppositum naturæ
rationalis, & consequenter sit persona, adeo vt
distinctio & constitutio conueniat relationi re-
ali in quantum relatio realis; sed quod illud di-
stinctum per relationem sit subsistens vel sup-
positum aut persona, hoc facit relatio, in quantu-
m est diuina natura subsistens & intellectiva: &
D in quantum etiam talis relatio est incommuni-
cabilis. **Vltimum.** Relatio subsistens constituit
suppositum, vt est quædam forma incommuni-
cabilis multis suppositis, quasi gerens vicem
omnium principiorum indiuiduantium. Ean-
dem sententiam sequitur Sylu. addens ratio-
nis constitutere personam, prout absolute con-
cipitur, id est in ordine ad suppositum. Iauell.
hanc sententiam magis rationabilem esse pro-
nunciat dicens à Cai. non fuisse perceptam,
quamvis modum dicendi Cai. vt probabili-
rem tucatur.

Ferrar. 4. cont. gent. cap. 26. post medium di-
cit quatuor. **Primum.** Personæ diuinæ à parte
rei sunt idem quod ipsæ relations, & non consti-
tuuntur per ipsas, sed ex parte modi significati
intelliguntur constituti. **Secundum.** Relationi
conuenit constitutere rem subsistentem, non ex
aliqua sua propria ratione, qua distinguunt ab
essentia, sed ex ratione essentia cui identificatur,
& ex qua ipsa etiam habet vt subsistat. Con-
stituere vero rem incommunicabilem, & relatiuæ
distinctam conuenit relationi ex sua propria
ratione, qua distinguunt ab essentia. **Tertium.**
Pater in illo priori quo concipitur à nobis vt
præcedens generationem, & constitutus in esse
hypostatico, non concipitur vt aliquod relatiuum,
& vt positiuè distinctus à filio, sed intelli-
gitur sub ratione absoluta. **Quartum.** Paternitas
cum sit forma incommunicabilis, & relatio,
si consideretur vt relatio, id est, vt dicens ordi-

nem ad filium, distinguit patrem à filio relatione, non tamen constituit ipsum in esse hypothatico subsistenti. Si autem consideretur sub ratione formae incomunicabilis gerentis vicem omnium principiorum individuantium in rebus creatis, sic constituit hypothaticè, sed non distinguit à filio relatione.

Torres dicit sex. *Primum*. Personæ quo ad se non constituantur per relationes, sed quo ad nos, quatenus concipiuntur relationes in abstracto, & personas in concreto. *Secundum*. Relationes quatenus relationes, & vt referunt unam personam ad alteram, non constituit personas. *Tertium*. Personæ constituantur per relationes, vt sunt earum formæ & proprietates. *Quartum*. Dici potest cum Capreolo personas diuinæ constitutæ per relationes, non vt concipiuntur per notitias relationes, sed absolutas. *Quintum*. Dici potest personas diuinæ non constitutæ per relationes vt relationes sunt, neque vt absoluta notitia concipiuntur, sed abstrahendo à modo absoluto & relatiuo; quandoquidem personæ diuinæ constituantur per relationes, vt sunt formæ aut proprietates aut rationes personarum: forma autem, proprietas & ratio, nec sunt absolute, nec relationes, sed communia vtrisq;. *Sextum*. Melius dicendum est diuinæ personas constitutæ per relationes formaliter, & in quantum diuinæ relationes sunt, quatenus scilicet nomen relationis non significat actum referendi, sed essentiam relationis. In alijs sequitur Capreol.

Ban. supra art. 2. dicit quinque. *Primum*. Diuinæ personæ neque distinguuntur, neque constituantur proprietatibus absolutis. *Secundum*. Diuinæ personæ non distinguuntur seipso, sed proprietatibus personalibus distinguuntur & constituantur. *Tertiū*. Diuinæ personæ primò & per se nec constituantur, nec distinguuntur per origines. *Quartum*. Personæ diuinæ distinguuntur per origines secundariò, & per ordinem ad nostram cognitionem. *Quintum*. Sententia eorum, qui dicunt proprietates constituere personas, vt abstrahunt à relatiuo & absoluто, est error vel erroris proxima. In hoc autem articulo statuit quinque conclusiones. *Prima est*. Relatio diuina, verbi gratia paternitas, secundum quod dicit in personam patris constituit, qua ratione persona est in se subsistens. Eadem autem relatio prout dicit ad, constituit eadem personam, prout persona est incomunicabilis. *Secunda*. Relatio diuina in quantum dicit in, non distinguit unam personam diuinam ab alia, distinguit autem in quantum dicit ad. *Tertia concl.* Proprietates constitutivæ personarum vt sic non concipiuntur à nobis conceptu relatiuo, sed absoluто, id est non vt expressè cognita, vt relatio est, sed per modum formæ relationis indifferenter se habent ad hoc vt actualiter referatur. *Quarta*. Relatio diuina, prout est relatio concepta, non intelligitur, vt distinguit formaliter unam personam ab alia. *Quinta concl.* Probabilis sententia est, quod relatio diuina non constituit personam quatenus subsistens est in ratione relationis, & prout ratione distinguitur ab essentia, sed quatenus identificatur cum diuina essentia.

Zumell. dicit decem. *Primum*. Sententia Ferrar. & Capr. dicentum relationem absolute conceptam, i. vt forma quedam est per se subsistens incomunicabilis præciso ordine ad terminum constitutere personam, videtur falsa & difficilis valde. *Secundum*. Illa sententia, quæ docet diuinæ personas constitui relationibus, vt dicit esse in, non autem vt dicunt esse ad, non

A videtur mihi satis probabilis. *Tertium*. Sententia Caiet. asserentis personas diuinæ constituti relationibus formaliter, si tamen relationes accipiuntur vt conceptæ, non vt exercitæ, non est improbabilis: sed tamen non satisfacit, neq; plenè dissoluit difficultatem huius quæstionis per distinctionem ab eo traditam. *Quartum*. Diuinæ personæ constituantur per relationes, vt relationes sunt, id est, vt exercent munus constitutæ relatiuum, & referendi ad terminum. *Quintum*. Personæ diuinæ constituantur relationibus sub una & eadem ratione formaliter relatiua. *Sextum*. Relationes, vt dicunt actum referendi, constituant personas, prout sunt à parte rei, quomodo docunq; à nobis concipiatur ipsa relatio. *Septimum*. Si diuinæ personæ concipiuntur distinctè & formaliter secundum proprias rationes suarū personalitatum, non possunt concipi vt constitutæ, quin simul concipiuntur vt relatiæ atq; ita non præconcipiuntur suis terminis, nec originibus. *Octauum*. Prima persona potest à nobis concipi vt constituta prius, quam vt producē vel generās: ac proinde eius personalitas potest aliquo modo præintelligi origini, non tñ proprie & distinctè formaliter secundum propriam rationem sua personalitatis, sed tantum nominaliter sub ratione diuina personæ quæ licet in re sit relationis, non tamen concipiatur relatione. *Nonum*. Secundum hunc modum constitutiois diuinæ personæ præintelligimus personam constitutam origini, & constitutum rationem habet proprietatis indifferētis ad absolutum & relatiuum. *Vltimum*. Persona constituta præconcepta origine tantum concipiatur sub conceptu primæ personæ, habentis aliquid in quo distinguuntur à secunda & tertiā: quod magis explicatur per negationem, quam per positum: vt quod sit persona de se subsistens, id est imprudentia & secunda ad producendum.

Quidam Hieron. de la Rua in sua controuer. 1. *Scholastica* reiecit & pluribus argumentis impugnat sententij Capr. Ferrar. Caiet. & aliorum, suam tandem proferens sententiam tria dicit. *Primum*. Ad & existere intrinsecè includitur in relatione diuina, & in subsistencia diuina: solum autem differunt in diuinis relatio & subsistencia, quod subsistencia magis exprimit existere, quam esse, sed ad, & relatio diuina magis exprimit ad, quam existere. *Secundum*. Personæ diuinæ constituantur relationibus in quantum relationes sunt reduplicatiæ, vt magis expriment existere, quam ad: distinguuntur autem eisdem relationibus, prout magis exprimunt ad, quam existere. *Tertium*. Personæ diuinæ, origines & relationes simul sunt, ita vt nulla sit ibi prioritas, neque secundum naturam, neque secundum intellectum.

Cai. in a. 2. duo dicit. *Primum*. Persona diuina non constituitur proprietate absoluta incomunicabili. *Secundum*. Relatio constituit personam, in quantum est ipsa persona, prout dictio illa, in quantum, non tenetur reduplicatiæ, sed specificatiæ. In articulo vero tertio docet paternitatem ponendo se constitutere patrem, quia ipsa est pater: ita vt dictio, in quantum, accipiat reduplicatiæ, prout scil. reduplicat modum constitutendi in simplicibus. In hoc autem articulo dicit septem. *Primum*. Relationes personales infra latitudinem relatiuum constituant personas. *Secundum*. Relationes constituant personas, in quantum sunt essentia diuina, id est, habent ab essentia diuina radicaliter, vt constituant personas. *Tertium*. Relatio vt diuina formaliter

con-

Sonat. **T**ertium. Relatio ut diuina formaliter A constituit personam, ita ut dictio *diuina* exprimat conditionem formalem constituentis in cōmuni. **Q**uartum. Relatio ut subsistens constituit personam, ita ut dictio *subsistens* exprimat conditionem constituentis in speciali. **Quintū.** Relatio constituit personam, in quantum est ipsa persona, prout dictio *in quantum* specificat modū constituendi in simplicibus. **Sextum.** Relatio, sub expressa ratione relationis ut cōcepta, praecepsit generationem: & constituit vel diligit hypostasim, vt exercet actum hypostatica formæ. **Septimum.** Relatio ut exercita consequitur actum generationis, & distinguat personam, non in esse hypostatico, sed in esse relatiū exercito.

Suar. lib. 7. c. 7. reiecta sententia Capr. Ferrar. & Cai. duo dicit. **P**rimum. Relatio diuina confluit personam sub ratione relationis. **S**econdum. Quando aliqua persona diuina concipiatur à nobis non ut relata ad aliam, non concipiatur proprio & distincto conceptu, nec secundum expressam ac formalem constitutionem suam, sed conceptu confuso addita aliqua negatione vel connotatione, ut cum concipio patrem sub ratione prima personæ: sicque præintelligi potest persona constituta antequam relata, quod non obstat, quo minus per se ac propriè, per relationem ut relatio est constitutur; quod etiā exiliat voluisse significare D. Th. cum dicit relationem ut formam hypostaticam constitutre personam. Quam sententiam clarius expresserat Zumel. super hoc. a. disp. 2.

Partitio cōtrouersie. **Q**UATUOR sunt huius controvrsie partes præcipue. **P**rima est, an persona diuina constituantur per aliquod absolutum? **S**econda, an constituantur seipſi? **T**ertia, an constituantur per origines, prout à relationibus distinguitur? **Quarta,** an constituantur relationibus sub expressa ratione relationis, an sub aliqua ratione, vel modo abſoluto? Et hæc tot habet partes, quot ab opinantibus excogitati sunt in relatione diuina modi constituendi.

Resolutio prima partis. **I**NITIVM itaq; sumendo à 1. parte propositi, te controvrsie, an s. diuinæ personæ constituantur per aliquod absolutum, tria breuissimè dicimus. **P**rimum. Sententiam Linconiensis, & Ioan. de Rippa, quæ non displicuit Scoto, nimirum diuinæ personæ per absolutas quādām proprietates constitui atque distinguī, non solum esse temerariam sed esse errorē in fide, p̄fertim quatenus affirmat personas per absoluta distingui; quidquid sit de eadē sententia, quatenus affirmat per easdē proprietates personas constitui. Probatur hoc dictum ex illis omnibus diuinarum litterarum locis, & sacrorum Conciliorum definitionibus, ac SS. Patrum dictis, quæ hoc loco plurima congruerunt recentiores; additis etiam efficacibus non minus pondere, quām numero Theologicis argumentis.

Secondum est. Questionem hanc vberimè fuille tractatā, & optimè definitam à Turriano super art. 2. in 2. parte commentarij, & melius ibidem à Ban. dubio 1. & plenus à Zumel. disp. 1. ad eundem a. & Mol. ibidem disp. 2. & Suar. lib. 3. de Trinit. cap. 5. & Rada contrar. 23. a. 2. Breuius eam attingunt Vsq. super eodem a. disp. 168. cap. 3. & ibidem Val. Argumenta qua producit Scotus pro illa sententia refert & solvit Capr. in dicta 26. distin. q. 1. ex quibus plura proponunt & solvunt hic Zumel. & Mol. Videndum est etiam Cai. in dicto a.

Postrem dicitur opinionem illam siue magis errorem efficaciter ex eo principio confutari, quod impossibile sit unum absolutum, quale est essentia, esse idem realiter cum tribus absolute realiter distinctis. Cuius oppositum affirmit Val. negans prædictum principium: cuius falsitatem ait se demonstrasse superius: q. 32. ^{val. dictum} ^{rejecit.}

a. 2. sed illud esse firmum probauimus in præcedentibus.

DE SECUNDÀ verd controvrsie parte, qua proprie-
tate constituantur, an seipſi diuina persona consti-
tuantur? paulò maior est difficultas: quam & sen-
tientiarum diversitas, & scribentium pro eadem
sententia varietas, & rei subtilitas simul copula-
ta pepererunt. Affirmat enim Rada diuinæ per-
sonas, non solo nostro modo concipiendi
sive ratione constitui, atque distinguiri proprie-
tatis, sed etiam secundum illud esse quod ha-
bent à parte rei; arbitratur enim cum Scoto di-
stinguī proprietatem à persona ex natura rei.
Alij proximè ad hanc sententiam accedentes
constitutionem hanc arbitrantur esse realem,
nec tamen actualē constituentis & constituti
distinctionem esse necessariam existimant, sed
virtuale illam distinctionem sufficere, quam
statuit S. Tho. inter sententiam tribus commu-
nem, & quamlibet proprietatem personalem:
supposita vtriusque vera, reali ac propria ex-
istentia in ipsa persona constituta.

Alij solius rationis siue modi concipiendi,
& significandi constitutionem esse pronunciāt.
Cuius sententię videtur esse D. Tho. in 1. dist. 26.
q. 2. a. 1. ad 3. quem sequuntur omnes eius disci-
puli, & preferunt Cai. a. 2. & Ferrar. in 4. cont.
gent. c. 26. & post eos Torres, Ban. Zumel. &
Vsq.

Alij nouam profitentes se in hac re proferre
sententiam, in duas ultimas incidentur manife-
stè, vt Suar. in dicto 3. cap. lib. 7.

VTI GITUR in hac perplexa difficultate
fiat perspicua veritas, & ad subsequentes etiam
controvrsie partes aditus patefit, proferen-
tiae sunt, & explicande radices quādām, quas in-
dicat D. S. & subtiliter aperit Cai. in hoc & duo
bus articulis præcedentibus.

ET PRIMO considerandum est ad diuinæ per-
sonæ constitutionem quatuor concurrere. Pri-
mum est ratio constituti: secundum est radix:
tertiū est conditio formalis in communi, aut
in speciali: postremū est modulus.

Ratio constituendi est relatio: radix est es-
sentia: conditio formalis in communi est esse
diuinum: conditio formalis in speciali est
subsistens: modus constituendi est esse ip-
sam personam.

Relationem esse rationem formalem cōsti-
tuendi quatenus relatio formaliter est, ostende-
tur inferius in postrema parte controvrsie:

Essentiam autem esse radicem in diuina per-
sona constituenda significavit A. D. de pot. q.
8. ar. 3. ad 7. dicens relations constituere per-
sonas in quantum sunt essentia diuina. Quam
propositionem ait Cai. intelligendam esse non
formaliter, sed radicaliter; quia scilicet relationes
non ea ratione, aut modo formaliter con-
stituent personas in diuinis, quia formaliter
sunt essentia: non enim est formalis prædicatio
hæc, persona est essentia, sed identica: sed quo-
niam ex hac identitate, tanquam ex radice pro-
uenit, vt relations in Deo sint formaliter subsi-
stentes, sicut & ipsa essentia per se primò subsi-
stit, ideo quod relatio constitutat personam, de
cuius ratione formaliter est subsistens, dicitur
habe-

habere radicaliter ab essentia. Itaque sicut relatio diuina seipsa realiter & formaliter est substantia (est enim res relativa, non simpliciter siue praecise, sed hypothatica) sic seipsa formaliter, & non ratione essentiae, aut alicuius absoluti, formaliter personam constituit: quamvis id habeat radicaliter ab essentia, ut explicat S.

D. de potentia q. 9. a. 5. ad 12.

*Conditionis
formalis
constituendi
in communione
est esse diuinum.*

*Conditionis
formalis in
speciali est
esse substi-
tens.*

*Sensus ver-
borum D.
Tho.*

*Conditiones
subiectae
sa.*

*Explicatio
et approba-
tur sententia
Capr. Fer-
varii, et
Sylvestri.*

A nobis intellectum, & in re fundatum: quamvis ratio constituendi sit formaliter relativa. Et hoc voluit significare Turrianus, cum dixit re *Turriani* lationes diuinæ constituere personas, ut abstrahant ab absoluto & relativo: Nam substantia *bono tenetur in vera.* in diuinis abstrahit ab absoluta & relativa; Et similiter forma hypothatica non exprimit magis relatiuum quā absolutum, dicit tamen Capr. & alij relationem ut absolute concipiatur constituere personam sumendo dictiōnem *absolu-
tē magis negatiū, quā positiū, id est, ut ne-
gat conceptum relatiuum explicitum: vel quia
secundum modum nostrum intelligendi rebus
creatis conformem modus ille non est relati-
vus, sed absolutus. Sed de hoc differemus vbe-
rius in postrema parte controversie.*

B Iam vero de quarto, quod diximus ad hypothesis constituendam requiri, differendum est, hic autem est modus in articulo 2. ab A. nostro D. ea dicendi forma significatus, videlicet, proprietas distinguunt, vel constituant hypostases, vel personas in quantum sunt ipsae personae substantientes: si uero paternitas est pater, & filiatione est filius, eo quod dum formae in diuinis non differunt abstractum, & concretum: *quam verba subtiliter explicat Cai. locis supra notatis: cuius expositio, si latius fuerit expla-
nata, lucem afferet non exiguum ad proprie-
tates difficultas definitionem investigandam. Di-
stinguendum est autem in primis cum D. Tho.
in 1. dīf. 26. q. 2. a. 1. ad 5. & Caiet sup. a. 2. circa respon. ad primum, de personis diuinis nos du-
pliciter loqui posse; uno modo secundum se-
ali modo prout à nobis cōcipiuntur & signifi-
cantur. Si primo modo considerentur, dicen-
dū est diuinas personas seip̄lis distinguiri, ut af-
firmarunt Pr̄positius & Arimin. Ratio vero est, quoniam à parte rei idem omnino est realiter & formaliter paternitas & pater, sicut deitas & Deus; siue sermo sit de paternitate, ut dicit ad reale, siue ut includens etiam existentiā, quā idem est quod essentia & substantia, quā in relatione diuina succedit loco in siue inhären-
tia, quā conuenit relationi creati: Hac enim omni secundum se sunt una res sub una ratio-
ne formaliter simplicissima: ac proinde nulla ibi est differentia, siue distinctio constituentis &*

C *D. constituti, quae tamen iuxta modum nostrum intelligendi omnino necessaria est, ut unum officio fungatur constituentis, & aliud constituti. Si vero de personis diuinis loquamur, prout à nobis intelliguntur & significantur, sic, ut ante diximus, proprietatis siue relationibus consti-
tuentur & distinguuntur, à quibus non differunt nisi modo nostro concipiendi & significa-
di: sicut Deus & deitas, ut affirmat S. D. in 1. in d. respon. ad 5. Quemadmodum ergo Deus, ut ibidem ait S. D. deitate constituitur; ita pater paternitate, & filius filiatione. Quomodo vero fiat hæc constitutio, docuit S. Tho. in ar. 2. dicens relations, vel proprietates distinguere & constitutae hypostases, vel personas in quantum sunt ipsae personae substantientes, eo quod in diuinis non differunt abstractum & concretum.*

E Ad cuius evidentiam adverte particulam illam, in quantum sunt ipsae personae, denotare conditionem, & modum quo constituantur diuinæ personæ. Differt enim proprietas, siue relatio ab origine, quod relatio ex sua ratione formaliter ineft rei, cuius est relatio; origo vero non ineft, sed ex sua ratione formaliter via est à re, vel ad rem. In diuinis autem nihil est ut accidentis in subiecto, sed quidquid in rebus creatis ha-
bet

bet esse accidentale, in Deum translatum habet esse substantiale, & idem est quod substantia sive essentia Dei. Cum itaque relatio ex sua ratione formalis insit ei, cuius est relatio, consequens est relationē diuinam ex sua ratione formalis habere identitatem substantiam cum eo, cuius est relatio, scilicet cum persona, ut paternitas cum persona patris: in quo differt ab origine, putat generatio, que significatur ut via. Cui igitur ait S. Th. relations constituere personas, in quantum sunt ipsae personae, dictio illa in quantum non tenet reduplicatiū; alioquin omne, quod idem est personae, esset eius constitutiuū; sed accipitur specificatiū, prout scilicet determinat sive specificat conditionem ad constituendum necessariam, quae relationi congruit, non autem origini. Sicut cum dicitur homo crispius, in quantum est capillatus, dictio illa in quantum est specificatiua conditionis, sive partis, secundum quam homini conuenit esse crispius, non autem reduplicat rationem propriam, sive causam crispiditudinis; sic enim opereret omnes homines esse crispos, cum sint omnes homines capillati. Conuenit ergo relationi diuinae personam constituere, in quantum est ipsa persona, id est, quatenus habet hanc conditionem, ut ex sua ratione formalis sit in persona, non ut accidens in subiecto, aut pars in toto, sed ut idem quod ipsa persona. Quam conditionem non habet origo: non quia sit accidentis, aut pars, sed quia ratione habet viā ab alio, vel in aliud tendit; & ideo non significatur ut aliquid intrinsecum personae, sicut relatio: & consequenter eadem illa particula, in quantum sunt ipsae personae, dicitur denotare modum constituentium simplicibus proprium, quatenus contra composita distinguntur. Ut enim aduentunt recte Cai. in 3. a. huic q. & Ferrar. in 4. con. gen. cap. 26. hoc interest inter constitutiva compositorum, & constitutiva simplicium, quod illa constituant velut partes formales, vel essentiales, aut integrales ipsius constituti; sicut ex anima, & corpore constitutus homo; haec vero scilicet constitutiva simplicium, ut forma totius, quae sit idem quod ipsum totum, constituant ipsum simplex, ut deitas Deum, & Gabrielitas Gabrielem: in quo modo constituendi non oportet constitutens distinguere realiter, aut ex natura rei ab ipso constituto; sed sufficit distinctione rationis cum fundamento in re virtualiter, & eminenter prehabente seclusis imperfectionibus, quae quid ad veram constitutionem requiritur ex parte constitutis & constituti. Quod infinitat s. D. per ea verba, eo quod in diuinis non differant abstractum & concretum, quasi dicaret, in diuinis vere & realiter est abstractum, id est forma simplex significata, ut forma totius & concretum, id est res simplex subsistens, que significatur ut totum, & unum idem est ex sua ratione realiter alteri, virtualiter tantum ab eo distinctum. Igitur abstractum, i. simplex, constituit ipsum concretum, i. simplex subsistens, quatenus est ipsum simplex.

Quem etiam sensum breuiter attigit Cai. dicens D. Tho. ea loquendi forma nihil aliud intendere, nisi constitutuum ponendo se constituere, idem enim est constitutens constituere, in quantum est ipsum constitutum, quod pono do se constitutere; quia dictio illa se significat ipsum constitutum. Sicut autem dictio illa in quantum specificatiū sumitur, cu determinat conditionem ad constituendum necessariam relationi, prout ab origine distinguitur: ita reduplicati-

A uero sumitur, cum designat modum constitutendi simplicibus proprium, ut a depositis distinguatur. Ratio namque propria in simplicibus ut sic constituendi est, quia constituens est ipsum constitutum: alioquin constitutum non esset simplex, si distinctionem haberet constituentis & constituti: Sic n. verè compositum esset ex formali, sive actuali, & materiali, sive potentiali. Sicut ergo deitas admodum formæ totius Deum constituit, prout idem est, quod ipse Deus: ita paternitas ad instar formæ totius patrem constituit, prout est idem, quod ipse pater.

Quare non est audiendus Mol. qui supra a. 2. Reijcetus diff. i. negat paternitatem constituere personam patris ad modum formæ totius; & ait personam constitutam ex essentia & relatione sive proprietate quatenus proprietas non includit essentiam, nec ab ea includitur, sed est ab ea praecisa, & quatenus utrumque se habet ad modum partis: & esse maiorem distinctionem inter personam constitutam & proprietatem constituentem, quam inter Deum & deitatem quoniam inter Deum & deitatem est sola distinctione rationis ratiocinationis: sed maiorem oportet esse inter paternitatem & patrem: quia paternitas rationem habet patrem, pater vero totius. In quam sententiam descendit Stuar. in dito 3. cap. li. 7. dicens tamen non esse necessarium, ut essentia diuina omnino excludatur a relationibus, sed satis esse ut per conceptum relationis non exprimatur, sive non expressè concipiatur. Ait ergo constitutio nem hanc diuinam personam esse proportionalem illi, quam in creaturis inelligimus ex natura & suppositalitate: nec recte dici proprietatem constitutare personam ut forma est totius; quia non constituit essentialiter, sed tantum personaliter, adeò ut constitutio diuinæ personae ex parte proprietatis sit tantum ad incomunicabilitatem subsistendum in diuina natura, ac proinde oportere, ut in hac constitutio ne includatur natura ut alterum constitutio nis extreum.

Sed quanquam verum sit diuinam personam constare ex essentia & proprietate, ut affirmat Ioan. Theologus in Concilio Flor. sess. 19. Neque negandum sit diuinam personam secundum modum nostrum intelligendi constitutum ex natura & proprietate, eo modo proportionaliter quo suppositum in creaturis constitutur ex natura & suppositalitate: recte tamen & verè concipiatur etiam diuinæ personæ constitutio, putat patris per paternitatem, ut forma totius; Paternitas enim in integrō sui conceptu respectum includit & naturam, sicut & ipse pater, ut supra latè monstrauimus q. 28. a. 2. contr. 1. Nec verum est deitatem & Deum, & similiiter paternitatem ut formam totius, & patrem sola ratione ratiocinante differre: deitas enim naturam præcisè significat, Deus autem significat natūram ut in habente, & consequenter ut subsistentem: similiiter paternitas ut forma totius relationem diuinam formaliter significat intrinsecè includentem diuinitatem: Pater vero eadem significat ut in habente. Constat autem haec non sola ratione ratiocinante differre, sed habere solidum in re diuina simpliciter infinita fundamentum, atque ideo distinguere ratione ratiocinata; quamvis à parte rei sive unum realiter & formaliter. Quare falsum est etiam paternitatem constitutare tantum personaliter, & non essentialiter; paternitas enim ut relatio diuina est & subsistens patrem ut personam dignam constituit

subsistenter: & vt incommunicabilis eam constituit incommunicabilem; sicut etiam eadem paternitas vt est deitas patrem Deum constituit; vt vero paternitas est, eundem constituit vt pater est, adeo vt nihil sit in constituto, siue illud sit essentialis & commune, siue sit personale & proprium, quod non habeat a constitente sic concepto (vt adiurit Capr.) & post eum Iauellus, immo & Caiet. cum a relationem diuinam puta paternitatem seipsa formaliter esse diuinam, & substantificare naturam, ac subsistenter, atque ideo personam diuinam subsistenter constitutere.

Consonat autem hic constitutionis modus diuinae rei longe melius, quam illa constitutio per modum partis; primo quia diuinæ simplicitati maximè congruit, ratione cuius in Deo idem est abstractum & concretum, siue quo est, & quod est; e contra verò Deo repugnat ratione eiusdem simplicitatis omnis ratio partis & totius ex partibus constituti; quod enim partibus constat secundum rem, aut secundum modum compositum verè est, aut modum habet compotiti; quorum primum Deo manifestè repugnat, secundum autem de illius celsitudine satis ineptè cogitur, quamvis omnis ea imperfetio, qua ad nostrum solum modum pertinet intelligendi, si Deo non cogitetur inesse, diuina non sit absima maiestati: quem etiam excellimo esse inmodum illum constitutionis ad modum partium. Quod autem intendimus, est longe nobiliorum ac diuinæ simplicitati magis congruentem esse modum hunc constituendi ad modum formæ totius, quam illum ad modum formæ partis: in quo videtur etiam altera pars, nimis essentia, vt potentialis respectu proprietatis intelligi. Quod quamvis ad nostrum concipiendi modum spectare videatur, vitem tamen ac diuina minime dignam maiestate, à qua longè absit potentialitas & materia, seipsum vel primo aspectu hæc cogitatio videtur ostendere.

Sed numerus ex predictis plures questiones, tamquam rationes diuinae personas constituant & distingueant, et ratione differentia personis & ab essentiis. Secunda: qualis sit hec constitutio, an scilicet rationis, an realis? Tertia: An solum dicitur coniunctio posit personam relatione constitutum, & eadem distinguuntur, an vero licet etiam absolute dicere personam seipso distinguunt?

AD PRIMAM enim dicendum est primò relationem diuinam constitutere personam, vt est eadem realiter & formaliter à parte rei cum ipsa persona, quatenus dictio vt reduplicat modum proprium constituendi in simplicibus, vt ante diximus. Secundo dicendum est relationem diuinam constitutere personam, prout est eadem essentia realiter & formaliter à parte rei, quatenus dictio vt specificat radicem, ex qua vim habet relationem constituendi personam. Tertio dicendum est, relationem constitutere personam, vt ratione ratiocinatur distinguatur ab essentia, & ab ipsa persona constituta, quatenus dictio vt denotat siue specificat conditionem ex parte nostris, qua est talis modus concipiendi, quo scilicet essentiam & relationem, & similiter personam & relationem concipiimus vt distincta. Quartò dicendum est relationem constitutere personam, vt à parte rei distinguatur virtualiter à persona, & ab essentia, qua distingutio fundamentum habet in eminentia rei, qua cum una sit & simplicissima, præhabet in

A se eminentissime quidquid simplicitatis, subsistentiae & perfectionis est in constitente & constituto, absque illa imperfectione; atque ideo potest diuersas nostras concepciones terminare, & diuersas propositiones verificare, vt patet ex dictis in q. 28. a. 2. contr. 1. Quintò dicendum est in hac propositione, *relatio constituit personam*, duo significari, unum ex modo concipiendi & enunciandi, & haec est distinctio rationis, inter constituens & constitutum; & haec nihil facit ad hoc, vt verè absolute relatio personam constitutat; aliud est quod ipsius propositionis verbis importatur, & hoc non est nisi formalis positio personæ: que formalis positio formaliter fit per relationem diuinam, quatenus seipsum formaliter ponit: nam, cum relatio diuina, puta paternitas, sit formaliter non solum relatio, sed etiam diuina, & subsistens incommunicabiliter in ipsa natura diuina, hoc ipso, quod seipsum formaliter ponit, verè dicitur personam ponere: sicut animal rationale, hoc ipso, quod seipsum formaliter ponit, verè & formaliter ponit hominem: & deitas seipsum ponendo Deum ponit: quem modum constituendi sapientia diximus cum Caiet. proprium esse simplicis. Sicut ergo relatio diuina, puta paternitas, verè & realiter seipsum ponit, non effectiva sed formaliter; quia seipsum formaliter est paternitas diuina: ita verè & realiter, non effectiva, neq; vt forma partis à constituto distincta, sed formaliter ponit ac proinde constituit modo simplicibus proprio personæ patris. Non est igitur actualis aliqua distinctio querenda inter constituens & constitutum, aut inter partes aliquas ad idem constitutendum confluentes, sed potius identitas, non solum realis, sed etiam formalis à parte rei: quamvis necessaria sit in re distinctio virtualis, vt excellenter hoc munus exerceat, & vt à nobis verè concipi & enunciari possit illa una & eadem res ad modum durarum, quarum sit una constituens & altera constituta. Quamobrem dici non incongruè posset constitutionem hanc esse realem virtualiter: quia non minus propria & vera est haec constitutio, quam si constituens & constitutum essent aequaliter, vel etiam realiter distincta: est tamen vt dicimus alia ratione haec constitutio realis formaliter. Fallitur autem omnium ferè recentiorum imaginatio, quia constitutionem hanc ad modum rerum compositarum considerant, existimantes constitutionem omnem vnius esse rationis, cum tamen iuxta rerum diuersitatem sit etiam earum diuersa constitutio: Composita nāq; ex hoc ipso, quod talis natura sunt, que plurib; constat, per hoc constitui necesse est, quod una entitas siue realitas adiungatur alteri, sicut materia adiungitur forma, vt corpori anima. Simplicia vero hoc ipso, quod talis natura sunt, qua partium est expers, non alio possunt modo constitui, quam sui cuiusque positione, vt ante diximus.

ET Ex His patet solutio secunda q. qualis scilicet sit haec constitutio, an scilicet sit realis, an rationis: est enim realis formaliter à parte rei, vt verò à nobis concipiatur ad modum constitutionis rerum compositarum, est rationis ratiocinata, qua fundamentum habet in re, & potest dici realis virtualiter ex parte rei sic obiecta.

AD TERTIAM vero quest. dico magnam esse differentiam inter has duas propositiones: Personæ diuinae distinguuntur, & constituuntur seipso; & personæ diuinae distinguuntur, & constituuntur

tur scip̄is à parte rei. Nam prima simpliciter A non est afferenda, quoniam, ut aduentur recentiores ad veritatem propositionum intelligendam consideranda nobis est non sola res significata, sed modus etiam significandi per voces à modo nostro concipiendi proueniens; ut autem à nobis concipiuntur diuinæ personæ, proprietatibus constituantur & distinguuntur, non autem scip̄is. Quod etiam aperte docent patres & Concilia ab expositoribus relata, quando diffiniunt personas proprietatibus distingui aut figurari, vel constare ex essentia & proprietate: cuius propositionis falsitas adhuc erit apertior, si fiat sensus, personas esse primò diuersas & se totis distingui; nam fide certum est eas in uno aliquo communi conuenire, quod est essentia. Secunda vero propositio, ut ostendimus, est verissima.

Mēs D. Th. & Cai. Cum igitur affirmant S. Th. & Cai. personas diuinæ secundum se distingui scip̄is, ut autem sunt nota nobis, distingui relationibus; non ita intelligendum est, quasi dicent diuinæ personas secundum se non distingui & constitui relationibus: iam enim ostendimus diuinæ personas à parte rei constitui & distingui relationibus; sed hoc solum intēdunt, quod supra diximus nimur constitutionē diuinæ personæ, prout à nobis cōcipitur ad modum rerum compositarum, esse per relationem, quatenus ratione distinguitur à persona; ita ut ratione distingui sit cōditio modo superiorius explicatio; & sic omnia consonant, & Radæ sophismata corruūt, & enitet Catholica veritas à recentioribus non satis intellecta; quam tamen A. D. & Cai. paucis verbis expreſſerant.

Personas nō constitui per na personæ constitutur per origines? Cuius resolutione tota pendet ex dictis suprà a. 2. dubio primo, & partim ex dicendis in postrema parte huius controu. & a. 1. seq. q.

Obiectio. Hic tamen aduerte Suar. lib. 7. cap. 6. num. 11. carpere rationem S. Th. qua probat generationem actiū sumptam non constitutre personam patris; quia scilicet generatio significatur, ut via ab aliquo, scilicet à persona patris: ergo supponit eam iam constitutam. Sed ait Suar. rationem hanc supponere originem actiū realiter esse idem cum passiū, & cum relatione personæ producatur, ut intelligitur quasi in fieri, & egredi à persona producere; quod (inquit) non est receptum, nec à nobis probatum. At sine ratione talis hic implicatur suppositione, quam actionis natura formaliter intellecta per seip̄am evidenter excludit. Actio namque Metaphysicè sumpta, prout à passione distinguitur, ex sui ratione est propter perficiendū passum, atque idē significatur ut e-grediens ab agente, & in passum tendens: quāuis secundum rem sit agentis perfectio, & realiter à passione distinguitur. Dixi Metaphysicè sumpta, quia si Physicè sumatur actio in rebus materia constantibus, idem realiter est quod motus & passio; sed actio, de qua loquimur, scilicet generatio nō est Physica, sed Metaphysica, & idem est quod generans, scilicet pater, sicut passio, scilicet generari, quæ non est propriè passio sed grammaticè tantum, idem est quod genitum, scilicet filius. Sed de hoc latius questione sequenti.

Zumel. suprà a. 2. disput. 2. multa superflue congerit & replicat inutiliter, ut probet diuinæ personas non constitui per origines, sed per relations. De qua disserūt paulo restricti-

Naz. in 1. part. D.Th. tom. 2.

us Ban. in vñdem a. dub. 3. Valsq. cap. 4. & Suar. lib. 7. cap. 60

SUPEREST postrema pars controverſie omnium difficultissima, quæ disputationem nobis affectat valde perplexam de relationibus, an scilicet personas constituant, & sub qua ratione, an absolute, an relativæ, an vero sub utraque simul coniuncta, vel etiam abstrahendo ab utraque.

Pro cuius definitione supponenda sunt primò, quæ dicta sunt in 2. P. controverſie; ex illis enim facile poterunt conciliari plures doctorū sententiæ, & varia S. nostri D. afferta, quæ prima facie videntur opposita.

B Secundo premitendū est, quæſtione hanc de relationibus diuinarum personarū constitutiis duplicē ſenſum admittere. Prior est; an relationes à parte rei, siue secundum ſe constituant & distinguit diuinæ personas, quatenus ſunt formaliter, & actualiter relationes: & in hoc ſenſu planam habet ex supradictis ſolutionem. Nā relatio, puta paternitas diuina ſubſtens, ponendo ſeipſam incommunicabiliter ſubſtendentem constituit ſecundum ſe personam Patris, & eam ab alijs personis in eadem natura deitatis ſubſtientibus distinguit. Et in hoc ſenſu accipienda ſunt Sanctorum dicta & Conciliorum definitions: & hanc eandem partem probathic

C Ban. dubio primo, & eſt prima eius conclusio: in cuius tamen explicatione & probatione diuertit à relatione ſecundum ſe, ſiuè à parte rei,

ad eandem prout à nobis concipitur, & distinguit in duas rationes formales. Ad cuius euidentiam considerandum eſt hæc tria idem eſe realiter & formaliter & adæquatè à parte rei, videlicet relationem personalē, ipsam personā & co-originem illi propriā, ſiuè ſit actiua, ſiuè ſit paſſiua; exempli gratia, idem eſt paternitas formaliter quod pater, & eius actiua generatio; & idem eſt filiatio quod filius, & eius nativitas; ac proinde nullus eſt ordo inter relationem, personam & eius originem à parte rei, itaque simul omnino ſunt paternitas, pater & generatio.

D Et quia relationes ſunt ſimul natura, ſimul etiam ſunt pater formaliter ut relatiuſ ad filium, & filius ut formaliter eſt patri correlatiuſ. Et quia paternitas eſt ipsa actiua generatio, filiatio vero eſt ipsa nativitas, ſimul eſte necesse eſt nativitatē & filium cum actiua patris generatione & cum ipso patre.

Posterior quæſtio ſenſus eſt: an relations, pro- Distinguuntur diversi conceptus, ſive ratio- nes, & aetatis diuinæ rū relationum, & ex- plicatur ac ſuſtinetur ſententia cap. Ferr. & aliorum.

Notandum eſt primò, dupliciter poſſe diuinam relationem, puta paternitatem, à nobis cōcipi; Vno modo incompletè, & ſic apprehendimus preciſe respectum eius realem ad filium, quo respectu ratione distinguitur ab eſtentia, & à ceteris absolutis: vel etiam apprehendimus eam ſecundum aliquem conceptum communem illi cum ſolutis, ſicut cum eam concipiimus, ut eſt proprietas quædam, vel ut eſt hypostatica forma, vel ut eſt ſubſtens. Alio modo potest à nobis intelligi diuina relatio completa, & ſic non ſolum eius ordinem ad terminum intelligimus, ſed alia plura illi & ſolutis communia, quæ in eius integra & perfecta ratione quiditatibus clauduntur. Nam primò de ratione diuinæ relationis, puta paternitatis eſt, ut idem ſit realiter cum eſtentia, & ſit ſubſtens, ſicut in ratione completa & formaliter creatæ relationis in-

Bb cludi-

cluditur, vt sit accidens. Et quia diuina relatio subsistens est, ideo non presupponit, sed secundum suum fundamentum & hypostasim. Deinde quia constituit & distinguit hypostasim unam ab alia, necesse est, vt sit incomunicabilis, & rationem habeat proprietatis, vim habens proportionalem principiis omnibus individuantibus ad materialis individui constitutionem concurrentibus. Et quoniam distinctio realis hypostasum in diuinis non fit nisi per oppositionem relatiuum, oportet relationem ita personam constitutere, vt relatiuum distinguat ab alia.

*Relatio a-
tus duplex.*

Secundum obseruandum est duos illos actus diuinorum relationi personali conuenientes, scilicet constitutere & distinguere, relatiuum ad eandem relationis naturam pertinere, sed sub opposito modo; Nam constituere conuenit relationi, prout modum habet hypostatica formae, quae respicit personam constitutam, eo modo quo abstractum respicit suum concretum, & omne formale constitutum suum constitutum. Hoc autem constat formis omnibus absolutis substantialibus esse commune, siue sint partiales ut anima, siue totales ut humanitas. Propter quod dixere Capr. Ferrar. & alij diuinis relationes constituere personas sub absoluata quadam ratione siue conceptu: cum tamen, si recte loquendum sit, affirmari debeat diuinis personas constitui relationibus sub conceptu, siue potius modo abstrahente ab absoluto & relativo. Ad cuius evidentiam.

*Cur plures
dere simpli-
ci forme
mus concep-
tus.*

Obseruandum est tertio ex imbecillitate nostrae intellectus euenire, vt eandem rei quidditatem & rationem formalem simplicissimam, & indiscernibilem in plures conceptus diuidamus, prius secundum unum, deinde secundum aliud eam intelligentes: & eidem secundum unum conceptum actum aliquem attribuentes, qui secundum alium eidem non conueniret, adeo, vt in ea distinguamus non solum plures rationes, sed etiam plures actus, & quasi operationes: cum tam omnia in eiusdem rei quidditate ratione formaliter intimè claudantur. Sicuti Deum prius intelligimus ut substantiem, secundum ut intellectu & voluntate praeditum: tertio ut intelligentem & volentem primò seipsum, deinde alia: & quædam illi tribuimus ut substantienti, quædam ut intellectu & voluntate perfecto, quædam ut actu intelligenti, & volenti, & sic de singulis: cum tamen idem realiter & formaliter secundum se sint in Deo substantia, intellectus, voluntas, intelligere & velle. Sic igitur in proposito diuina relatio, puta paternitas, dupliciter, quod attinet ad rem praesentem, potest considerari; Vno modo ut forma quædam hypostatica incomunicabilis, viam habens principiorum omnium individuantium; & sic patrem constituit ut hypostasim, nullo adhuc in ea considerato respectu ad eius correlatum, scilicet filium: atque ita constituit sub ratione communis sibi & absolutis. Alio modo potest considerari paternitas secundum eius rationem formaliter, expressè & exercitè relatiuum ad filium: & hanc rationem non intelligitur habere nisi post actu paternæ generationis. Nam primo intelligimus patrem in esse personali constitutum, deinde concipiimus in eo actum generandi, tertio respectum paternitatis ad filium ex actu generationis & nativitatis resultantem, quo respectu distinguitur actu Pater à Filio, à quo non nisi virtute prius intelligebatur distingui. Quamvis enim ut ait S. D. super art. 2. necesse sit, ut ip-

sa distinguentia constituant res distinctas: non eadem tamen ratione, neque eodem actu, aut ordine modo nostro intelligendi constituant & distinguunt, vt modo diximus. Et licet a. Soluitur. *Hoc* generationis intelligatur prior actu relationis exercito; *relationi* tamen distinctio tribuitur, & non origini: primò, quoniam idem esse debet constitutum & distinctum: secundò, quia paternitas, verbi gratia, ut hypostatica forma constituens patrem, virtualiter ipsum distinguit à filio, quatenus personam constituit, cuius est generare, & consequenter à genito distingui per oppositionem relatiuum ad ipsam hypostaticam formam consequentem media generatione. Quare paternitas ut constitutiva patris, qualis per se primo distinguit, quamvis per accidentem actu non distinguat, quia filius in illo priori non concipitur ut genus, & ad patrem relatus, sed qualis generans, & per consequens ab eo distingendus: sicut Adam, antequam formaretur Eua, erat quidem suppositum incomunicabile per se subsistens, sed ab Eua non erat actu distinctus, sed virtute tantum quia sufficiens habebat in se principium, quo distingueretur ab Eua, postquam fuissest à Deo producta. Denique distinctum, sicut & constitutum intrinsecum esse debet, quod origini minimè congruit, sed relationis, vt ante diximus.

Quare considerandum est, non solum in integro conceptu diuinæ relationis includi simul ad <sup>Concepit
substantia
personalis.</sup> & in, id est respectum & existentiam, substantiam, quæ est ipsam esseentiam siue substantiam Dei, sed eadem etiam intrinsecè claudi in conceptu substantiae personalis, quæ sine relatione non potest intelligi, prout ab essentiali substantia distinguitur: nec absque implicita relatione pluraliter de Deo diceretur, & multo minus concipi potest substantia personalis absque ratione absolute substantiali; cum ipsa substantia formaliter ad se dicatur, sicut & persona: de qua S. D. supra q. 29. a. 4. dixit cum Aug. eam ad se dici: quia significat relationem per modum substantientis siue substantiae. Vnde supra in questione precedenti diximus personam substantiam includere esseentiam substantiam relatione modificatam, vt etiam affirmit Ban. *super hoc a.* Hoc tamen interest inter relationem & substantiam, quod diuina relatio, puta paternitas, magis exprimit ad, siue respectum, quam in, id est existere; substantia vero personalis magis exprimit substantię rationem absolutam, quam respectum, siue ad. Ait igitur Rua praedictus, personas diuinis per relationes constitui, in quantum relationes sunt reduplicatiæ, quatenus sunt magis exprimentes existentiam, quam esse ad: & hoc idem significat S. D. Tho. cum dixit diuinis personas constituti per diuinis relationes, vt sunt formas constitutivæ & substantientes. Secundò ait relationem in quantum relatio potius distinguere, quam ut est substantia; quia ut relatio magis exprimit esse ad aliud distinctum. Denique ait personas, relations & origines simili esse, ita ut nulla ibi sit prioritas, neque secundum naturam, neque secundum intellectum. Et quoniam S. D. Th. in hoc, & in 2. huius q. a. statuit ordinem inter relationem & originem, & inter personam & originem, nimirum eius dicta gloflare: sed verè non assequitur eius mentem, sed magis trahit eum ad sensu Scoti. Ut verò pateat quid veritatis habeat hic dicendi modus, proferenda est & explicanda distinctio Cai.

Re-

*Oratio
num 2.
Eua in re-
latione per
sonali.*

Explicatur, et justificatur significatio relationis secundum paternitatem, et conciliatur cum plures doctorum sententie.

Relatio vna & eadem (inquit Cai.) duplicitate significatur; Vno modo vt concepta: Alio modo vt exercita. Relatio vt concepta significatur hoc nomine relatio in generali; huius enim vocis relatio significatum est quidditas relatiu: nominibus autem singularium specierum abstractis significatur in speciali, vt paternitate, filiatione &c. & sic concepte significata non dicitur ad aliud: non enim paternitas, aut filiatione ad aliud dicitur, vt aduertit Cai. in *comm. predicamenti ad aliquid*, cum tamen essentia propria relationis consistat inesse ad aliud. Relatio vero vt exercita significatur in generali per vocem ad aliquid: tunc enim exercetur relatio, cum suum proprium terminum respicit; in speciali vero significatur nominibus concretis patris & filij, dupli, & dimidi, & aliorum omnium relatiuorum, quae nuncupantur relativa secundum esse, quae scilicet primò relationem important, siue realem, siue rationis. Ait itaque Cai. diuinam paternitatem vt conceptam præcedere actum generationis, & significari vt exercet actu hoypostatica forma, & constituere ac distinguere personam patris in esse hypostatico relatu realiter & formaliter, sed non relatiu exerto: atque ideo vocari à D. Th. paternitatem non vt relatio, sed vt constitutiva; & eandem paternitatem vt exercitam consequi actum generationis, & constituere eandem personam patris, ac distinguere, non in esse hypostatico, sed in esse relatiu exerto: & ideo vocari paternitatem vt relatio est.

Neque tamen hinc sequitur (ait Cai.) duo ponit esse relativa in patre, sed unum tantum datum ab vna, & eadem paternitate formaliter ante generationem vt hypostaticum, & post generationem vt exercitum: & eadem ratione una tantum est relativa distinctio patris à filio, quae dari prius intelligitur vt hypostatica, deinde vt exercita. Igitur secundum Cai. paternitas vt concepta relatio quidem est formaliter, sed modum habet hypostatica forma: hoc enim ipso, quod in abstracto concipitur & significatur, intelligitur ad modum formæ totius, & vt qua pater est pater, non pure relatiu, sed hypostaticus; quia diuina paternitas est subsistens, immo est ipsa substantia personalis. Collat autem prius nostro modo intelligendi esse hypostaticum eius actuum relationem ad aliam hypostaticum ex ea procedentem; cum hic actualis respectus processionem sequatur unius ab alia. Prius ergo intelligitur paternitas vt constituens patrem, vt hypostaticum subsistentem, antequam illum intelligatur constituere vt exercite relatum ad filium. Vult igitur Cai. eandem paternitatem essentiam constituendo personam patris quendam quasi actum primum exercere, & eadem referendo illum ad filium actum quasi secundum exercere: Et prout exercet actum primum habere rationem, & modum hypostatica formæ, & præcedere generationem, & multò magis filium, ad quem generatio terminatur: vt autem exercet actum secundum consequi generationem, & simul esse cum filio.

Nota.

Quamuis ergo relatio secundum suam essentiam sit ad aliud, si ratio sumatur relationis præcisè, & sic accepta nequivat esse sine termino, sed sit cum eo simul natura, vt ait Aristoteles in *predicamentis*: si tamen sumatur relatio non præcisè, sed sub tali modo minimè

A relatu, scilicet vt hypostatica forma, concipiatur ad modum absoluti, & vt præcedens respectum ad eandem pertinentem quatenus relatio est, id est vt rationem & modum habet relationis. Totam igitur habet relationis essentiam paternitas concepte sumpta, ac proinde rationem habet etiam ad conceptum: sed hoc ipso, quod concepte sumitur, quidditas quædam est & forma totius, non quæcumque sed hypostatica; quia subsistens est, & consequenter se ipsa tota cum omni eius respectu concepte sumpto rationem induit hypostatica formæ modum habens absolutum, saltem negatiu, id est, non relativum: Propter quem modum præintelligitur generationi, & filio genito.

B Ex quo patet nullam esse in rei veritate dis- *conciitat*
ferentiam inter sententiam hanc Cai. & senten- *sententie*
tiam Capr. & Ferrar. quam sequuntur plures ex *Cai Capr.*
recentioribus: quamvis corum aliqui in modo *& Ferrar.*
loquuntur esse differentes. Nam quod
ait Cai. patrem hypostaticum distingui paterni-
tate concepte sumpta, non repugnat dicto Fer-
rariensis afferentis patrem constituti paternitate,
prout est hypostatica forma distingui vero
eadem quatenus est relatio: Loquitur enim
Cai. de prima ratione distinguendi, & de distin-
ctu patris. prout est hypostasis per se subsis-
tens, quod tamen actu non distinguunt, nisi
genito filio: quamvis hoc ipso, quod patrem con-
stituit in esse personali incommunicabili, sit per
se sufficiens illius distinctum à filio, quo per
actum generationis producto statim distin-
guit. Ferrar. autem loquitur de actuali relativa
distinctione, quæ non est, nec esse potest, aut
intelligi, nisi posito in actu utroque relationis
extremo.

C Quod autem ait Ferrar. cum Capr. patrem in illo priori, quo concipiatur à nobis vt præcedens generationem, & constitutus in esse hypostatico, non concipi vt aliud relatum, sed intelligi sub ratione absoluta, non repugnat sententiae Cai. dicentis paternitatem constitutere patrem in esse relatu formaliter. Nam Ferrar. loquitur de modo constituentis & constitutis Cai. autem de ratione formalis constituendi, quæ est relationis: quam etiam affirmat constituere, prout habet modum hypostatica formæ, quæ est expressa doctrina. D. Tho.

D Ad eūdem sensum reduci possunt alia quædam recentiorum sententie. Idem enim videatur significare voluisse Rua prædictus, cum ait personas diuinas relationibus constituti, quatenus sunt magis experientes existentiam, quam esse ad distinguiri vero eisdem relationibus vt relations sunt, id est, vt magis expriment esse ad aliud, quam vt subsistentiae sunt; quia distinctio diuinorum personarum est per relationes originis formaliter: vna siquidem est ratio constituendi & distinguendi, nimis relatio formaliter sumpta sed modus constituendi est illi communis cù absolutis, modus vero distinguendi est illi proprius ob dictam causam. Eundem dicendi modum minus aptè videtur illi recentiores artigille, qui relationi attribuunt constitutere rationem, distinguere vero ratione ad. Nam si de modo constitutendi sermo sit, constituit diuina relatio, puta paternitas ratione in. non præcisè, sed quatenus in dicit subsistentiam, vt modum relationi necessarium ad hypostaticum constitutendum. Eandem sententiam planius expedit Rada, & anteculum Tor. Ban. & Val. Nec aliud in veritate sentit Suar. post Zumel. quamvis antiquioribus

Illi Thomistis se profiteatur aduersum. Idem A voluit significare Vafq. dicens posse personam patris apprehendi ut constitutam, priusquam generet, ex essentia, & proprietate innascibilis, & secundi ad producendum: quam(inquit) Bonauen. appellat fontalem plenitudinem: existimat enim innascibilitatem non esse veram primitatem, sed positivam proprietatem à paternitate distinctam; cuius opositum latè superius ostendimus q.32.a.3. & q.33.a.vlt.

Quod autem ait Zumel. diuinam personam, pura patrem, distincte & formaliter cōceptam, secundum propriam rationem sua personalitatis non posse intelligi ut constitutam, nisi concipiatur ut relata, & sic conceptam non pre-intelligi generationi, verum est considerata sola & præcisa ratione constituendi, quæ est paternitas: sed accepta paternitate, ut ratione constituendi sub tali modo, id est hypostaticæ forma sublīstentis, & proprietatis, sic præconcipitur generationi, & actuali respectu ad terminum; quoniam ut substat tali modo communis est, & indifferens ad absolutum & relativum, & utrumque præuenit; quia sub tali conceptu neutrum includit aut exprimit, quamvis verè secundum se sit relativa: Sicut Petrus veniens, & à longè distans, verè est Petrus, sed à me statim non concipitur vt Petrus, sed prius vt animal singulare abstrahendo ab homine & bruto, deinde ut aliquis homo, postremò vt Petrus. Patebit autem evidenter hic sententiarum cōfensus, minimè ipsis opinantibus cognitus, ex argumentorum solutionibus, que producentur inferius.

Conclusio.
nones deducere, & pro-

PRIMA CONCL. Personæ diuinae non constituantur, neque distinguuntur per absoluta. Hanc conclusionem latè probant authores supra notati.

SECVNDA CONCLVSIO. Diuina persone secundum se consideratae seip̄s constituantur. Probat. Quia à parte rei idem est realiter & formaliter relatio, quod persona; ergo relatio ponendo se constituit personam. Probatur consequētia; quia quodlibet simplex ponendo se constituit se ipsum.

TERTIA CONCLVS. Si de personis diuinis loquamur, prout à nobis intelliguntur & significantur, non constituantur seip̄s, sed proprietatis, sive relationibus à quibus differunt modo nostro concipiendi, & significandi cum fundamento in re.

QVARTA CONCL. Relatio diuina constituit personam, inquantum est ipsa persona, id est, quatenus hanc habet conditionem, ut ex sua ratione formaliter sit in persona, non ut accidentis in subiecto, aut pars in toto, sed ut idem quod ipsa persona, & instar formæ totius sola ratione in re fundamentum habente ab ea distincte. Probatur. Nam si constitutum distinctionem habet à parte rei inter constitutens & ipsum constitutum, iam non est simplex, sed verè compositum ex actuali & potentiali.

QVINTA CONCL. Persona diuina intelligitur etiam à nobis constituta ex essentia & relatione, veluti ex natura & suppositalitate. Probatur prius ex Concilio Flor. Superioris allegato. Secundò; quia diuinam personam concipiimus ad modum personæ creare, in qua constituta duo prædicta realiter inter se distincta concurserunt.

SEXTA CONCL. Melius & congruentius invenitur constitutio diuina personæ fieri per relationem ad modum formæ totius, quam ad modum formæ partis. Probatur; quia prior modus consti-

tuendi satis aptè congruit diuinæ simplicitati, alter autem eidem ex sua conceptionis modo repugnat; quamvis hæc imperfæctio rei non attribuatur, sed ex parte cognoscētis se te-neat.

SEPTIMA CONCLVSIO. Relatio diuina, constituit personam, ut est eadem essentia realiter, & formaliter à parte rei, quatenus dichio ut specificat, radicem, ex qua vim habet relatio constituendi personam, non autem ut denotat rationem formalem, constituendi.

OCTAVA CONCLVSIO. Relatio diuina constituit personam, ut ratione ratiocinata distinguishingitur, ab essentia; & ab ipsa persona constituta, quatenus dictio ut denotat, sive specificat conditionem, non solum ex parte nostræ, quæ est talis modus concepiendi, sed etiam ex parte rei, quæ est virtualis distinctionis.

NONA CONCLVSIO. Constitutio diuina personæ per relationem non est tantum secundum rationem, sed est realis à parte rei. Probatur; quia sicut deitas seip̄sam ponendo formaliter Deum ponit, ita paternitas seip̄sam ponendo formaliter patrem ponit sive constituit: at deitas secundum se nullo intellectu considerante seip̄sam ponit formaliter, quia seip̄sa formaliter est deitas; ergo. Major patet ex supradictis; quoniam simplicibus propriis est hic modus constituendi.

DICIMA CONCL. Eadem constitutio, ut à nobis concipiatur ad modum rerum compositarum, est rationis ratiocinata, sive realis virtualis. Hæc patet, ex dictis.

VNDÉCIMA CONCL. Non est absolute dicendum personas diuinas seip̄s constitui, & distinguiri, quamvis verum sit personas constitui & distinguiri seip̄s à parte rei. Hæc supra fuit probata.

DVODECIMA CONCL. Persona diuina non constituum per origines. Hanc conclusionem probat efficaciter ratio D. Tho. supra a.2. & intelligenda est de personis & originibus secundum modum nostrum concipiendi, non autem secundum se: quia sic idem est formaliter persona, relatio & origo.

TERTIADECIMA CONCL. Persona diuina secundum se constituantur relationibus, quatenus formaliter & actualiter relationes sunt, id est, ut a, cōreferuntur. Hanc concl. probant argumenta, Zumel. pro quinta eius conclusione.

QVARTADECIMA CONCL. Si sermo sit de ratione formalis constituendi, diuinae relationes constituant, & distinguunt in esse hypostatico personas, sub expressa ratione relationis, conceptæ tamen, & non exercitæ.

QVINTADECIMA CONCL. Si loquamur de conditione, sive modo constituendi, diuinae relationes constituant personas, ut sint sublīstentes; & ut hypostatica forme: qui modus sicut relatus non est, ita neque est absolutus propriè loquendo, nisi negatiū, sed abstrahit ab absoluto, & respectu; quia sci- licet neutrum exprimit: & in hoc sensu vera est sententia Capr. & Ferrar.

SEXTADECIMA CONCL. Relatio paternitatis non concipiatur ut actu distinguens patrem a filio, cùm patrem constituit, sed tantum genito filio. Hæc patet ex dictis.

DECIMASEPTIMA CONCL. Persona patris non intelligitur antè filii generationem ut constituta ex essentia, & innascibilitate. Probatur, quia innascibilitas est mera negatio.

CONTRA primam conclusi. sunt argumenta, argumen-
ta, & soluunt Capr. in di-
ctis.

Ita dist. 26. q. 1. Ban. Zum. Mol. & alij recentiores A iudicatur parum tuta in fide, sic hotum sententia Doctorum minus est fidei cōsentanea. Pro-

Obi. 1. contr. 2. &c. cōcl. Cōtra secundam & tertiam concl. argu-

mentatur Rada. Primo. Concilia, cum afferunt personas diuinis distingui suis proprietatibus relatiuis, non vtuntur hac distinctione, sed abso-

lutè loquuntur, dicendo eas suis relationibus distingui; ergo infiuatur, quod à parte rei distinguuntur relationibus, & non solum prout à nobis concipiuntur. Et Confirmatur; quia in Concilio Toletano vndeclimo definitur, quod numerus personarum insinuat per relations & non per essentiam. Quod si dicas ibi sermonem esse de personis, prout à nobis concipiuntur, sequitur, quod numerus personarū non est attendēdus penes ea, quæ sunt à parte rei, secundum quod in se sunt, sed prout à nobis concipiuntur; quo nihil absurdius, aut periculosius dici potest. Nam tunc videtur esse concedendū personas non esse plures, nisi per ordinem ad nostrum intellectum, quod est hæreticum.

Reff. diuinis personas à parte rei relationibus distingui, vt supra diximus. Et quia relations à

parte rei sunt idem non solum realiter, sed etiam formaliter, quod ipsa persona: ideo hoc i-

psò, quod à parte rei constituuntur relationibus, scipis etiam constituuntur. Sed quia dicē-

do personas constitui relationibus, distinctione

quādam significatur inter relations ut consti-

tuentes, & personas ut constitutas, quæ nulla

est à parte rei, sed tantum secundum modum

nostrum intelligendi & significandi: idcirco

bene dixit A. noster D. diuinis personas secun-

dum se distingui, & constitui scipis, sed prout à

nobis intelliguntur constitui relationibus,

atque distingui. Et per hoc patet respon-

sio ad confirmationem; potest enim Concilium

vtroque modo intelligi, sed melius secundo modo.

Nec tamen sequitur numerum personarum esse solum secundum modum nostrum

concipendi, sed distinctionem constituents à

constituto esse tantum secundum rationem, vt

bene aduertit Ban. & post eum Zum.

Secunda. Omnia actu nostri intellectus secluso

pater & filius sunt idem in essentia, & distin-

guuntur realiter per proprietates personales,

vt de fide tenendum est; ergo à parte rei non dis-

tinguuntur scipis totis. Patet consequientia;

quia quæ scipis distinguuntur, sunt primo di-

uersa in nullo conuenientia. Reff. admisso toto

argumento nihil contra nos deduci. Aliud est e-

nim personas distingui scipis, id est per sua in-

trinsicæ & propria formaliter: & aliud est eas

scipis totis aut scipis primo distingui. Ad pri-

mum enim satis est cuilibet aliquid proprium

conuenire, quo distinguatur ab altero: ad secū-

dum autem requiritur, vt in nullo conueniat v-

na cum altero. Quamvis autem idem sint reali-

ter, & formaliter à parte rei relatio siue perso-

na & essentia, distinguuntur tamen virtualiter,

& ita propria exercent, ac si realiter essent dis-

tinguita: & ideo distinguuntur pater & filius re-

lationibus, cōuenient autem in essentia. Et per

hæc patet etiam solutio ad vltimum eiusdem au-

thoris argumentum; in quo etiam falsum afflu-

mitur, nimis relationem & essentiam distingu-

gi ex natura rei.

Cōtra tertiam conclus. sunt argumenta

Greg. Arim. relata & soluta à Capr. & expo-

ribus D. Th. in a. 2. huic q.

Ob. cont. 4. Cōtra quartam concl. & sextam argu-

mentatur Mol. Primo. Hac sententia non dif-

fert ab opinione Arim. ergo sicut sententia Greg.

A iudicatur parum tuta in fide, sic hotum senten-

tia Doctorum minus est fidei cōsentanea. Pro-

batur antecedens quia Greg. non negat concre-

& abstracta in diuinis, atque adeo tantam

distinctionem rationis ratiocinantis inter pa-

tem & paternitatem, quanta est inter Deum &

deitatem: & ideo censuit nullam esse admitten-

dam compositionem in personis diuinis ex

proprietatibus earum & essentia, sicut nulla

est compositione inter Deum & deitatem: At ma-

ior (inquit) est distinctione inter personam consti-

tutam & proprietatem constituentem, quam in-

ter Deum & Deitatem; nec proprietas consti-

tuit personam, vt includit essentiam, sed vt

præcisa ab essentia; ergo non constituit perso-

nam, vt forma totius. Et confirmatur; quia confir-

sicut essentia constituit personam, & amen non

est forma totius, cum nō dicat id, per quod per-

sona constituta distinguatur à reliquis personis;

ita proprietas, quæ cum eadem essentia consti-

tuit eandem personam, non erit forma to-

tius, sed distinguetur à persona constituta,

tanquam inclusum ab includente, non secus ac

essentia distinguitur. Reff. fallit esse anteced.

Ad cuius probationem nego primò maiorem solut.

esse distinctionem inter proprietatem consti-

tuensem & personam constitutam, quam inter

Deum & deitatem. Deinde nego proprie-

tatem constitutre personam, vt proprietas præscindit ab essentia.

De qua re satis diximus supra q. 28. a. 2. contr. 1.

Tertiò dico Greg. non re-

prehendi propter causam tactam in argumen-

to, sed quia recedit à communī sensu, & modo

loquendi sanctorum Doctorum, Patrum &

Conciliorum dicentium tale concretum, puta

patrem constituti & distingui per tale abstra-

ctum, scilicet paternitatem: sicut hoc concretum

Deus constituit per hoc abstractum, quod est deitas.

Nec unquam fuit inter Doctores

qualitas de compositione, quam vt maximam

imperfectionem semper omnes à Deo nega-

runt. Deniq; ad confirmationem dico, essentiam

non posse dici propriè constitutere personam,

sicut nec animal dicitur constitutere hominem.

Nam rei constitutio propriè & simpliciter lo-

quendo attribuitur vltimo eius determinati-

o. Eodem enim res constituitur, quo distin-

guitur: sit autem distinctio per propria, non

per communia.

Cōtra septimam & octauam concl. argu-

mentatur Rada. Primo. Quia aut dictio, vr, su-

mitur reduplicatiuē, aut specificatiuē. Si pri-

mus, vel reduplicat rationem formalem con-

stitutiū personæ, aut quid consequens vel con-

comitans huiusmodi rationem formalem.

E Si rationem formalem reduplicat; ergo re-

latio rationis est ratio formalis constituendi

diuinam personam: quo nihil absurdius dici

potest. Probatur consequentia hoc, quod est

differre sola ratione, dicit solam relationem ra-

tionis. Si vero reduplicat aliquid consequens

in re, vel in intellectu rationem formalem con-

stitutiū; ergo illud supponit rationem per-

sonæ constitutiū, quæ non est nisi entitas

formalis relationis; ergo relatio in re constituit

diuinam personam, & non vt differens ratione

ab essentia. Si vero dictio vt sumitur specifica-

tiuē, sensus est, quod relatio, quæ sola ratione

differet ab essentia; constituit personam subsi-

stentem. Tunc sic. Praesata ratione & intellectu,

nulla est distinctio inter essentiam & relationem

secundum sententiam aduersariorum; ergo illa

subsistens non magis est à relatione, quam ab

essen-

essentia. *Reff.* dictionem ut sumi specificatiuē, A prout scilicet specificat conditionem necessariam ad personā constitutionem, non secundum se, sed prout à nobis intelligitur, & significatur cum fundamento in re: argumentum autem procedit de constitutione personae secundum se. Quo modo autem personae secundum se constituantur, supra diximus cumulatè. Ex quo patet nos non omnia ad conceptus nostros referre, vt obijcit Rada, sed et tantum, que ad imperfectum modum nostrum intelligendi necessariò pertinent, qualis est diuinarum personarum constitutio, ad modum rerum compositarum considerata; cuius tamen considerationis solidum est in re diuina fundamentum.

Replica.

Solut.

Sed hanc ref. sic impugnat Rada. Ad veram constitutionem non sufficit distinctio habens fundamentum in re tantum; quia cum tali distinctione stat omnimoda identitas realis & formalis, ita ut secluso actu intellectus, nullo modo actu distinguuntur; sed sunt prorsus idem: At idem omnino non potest seipsum constituere; ergo. *Reff.* hoc argumento probari personas à parte rei non constitui relatione, vt distinguuntur ab essentia, sed vt est eadem modo superioris explicato. Non tamen probat, quin prout à nobis concipiuntur & significantur, constituantur modo dicto.

Reliqua argumenta, quibus nititur probare prædicti author relations ut formaliter ex natura rei distinctas ab essentia constitutere personas ut subsistentes, nihil aliud probant, nisi subsistentiam incommunicabilem esse conditionem, sive modum relationi necessarium ad hypothesim constitutendam, vt supra docuimus cum D. Th. & Cai. ad quod sufficit distinctio virtualis relationis sic subsistentis ab essentiavt essentia.

Contra easdem concl. sunt argumenta, quæ proferunt & soluunt Ban. *hic dubio* 2. & Zumel. *diss. 3.*

*Obi. i. coni.
9. concl.*

Solut.

ConTRA nonam conclus. argumentatur Vasq. *diss. 158. cap. 2. Primò.* Quia D. Tho. in primo sententiā. *diss. 26. q. 2. art. primo*, & Cai. *hic*, & Ferrar. *in 4. cont. gent. cap. 26.* dicunt personas diuinas re ipsa non constitui, sed ratione tantum, si de constitutione ex natura rei loquamur. *Reff.* S. Th. & predictos eius interpres nihil de constitutione relationis meminisse, neque negasse personas diuinas seipso realiter constitui ex natura rei, sed affirmasse primò diuinas personas secundum se distinguiri seipso, quatenus persona secundum rem sunt ipsæ relationes: ita D. Th. *loci allegato ad 5. & Cai. supra a. 2. circa refpons. ad 1.* Secundò relations seu proprietates constitutere personas, in quantum sunt ipsæ personæ, vt supra late declarauimus ex dicto D. Th. & expositione Cai. a. 3. *bunus q. E* quam constitutionem ostendimus esse realem.

Obi. 2.

Solutio.

Secundò. Constitutione ex natura rei postulat distinctionem ex natura rei, inter id quod constituit, & id quod constitutur: vt autem sit constitutio per intellectum, satis est per intellectum quoque relationem à persona distinguiri; sed idem omnino sunt persona essentia & proprietas ex natura rei; ergo ex natura rei persona non potest essentia aut proprietatem constitui, sed tantum secundum rationem. Major probatur; quia idem seipsum non constituit. *Reff.* nullam esse maiorem in constitutione simplicis, vt supra late declarauimus cum Cai.

Tertiò. Nomine constitutionis non solum significamus rem conuenientem cum alijs, & distinctam ab eis, verū etiam actum quendam & ordinem constituentis principij circa rem constitutam. Quare, si hic actus solum est per rationem, constitutio non realis, sed rationis dicenda est. Hunc autem actum in diuina persona esse rationis, si principium constitutus non distinguitur ex natura rei à constituta, *ne*mo est qui ignoret. *Reff.* nomine constitutis in simplicibus significari actum simplicis, quo seipsum ponit; qui actus est ipsi simplicis essentia, vt est simplex actualiter & realiter; quod ei conuenit nullo intellectu considerante. Vnde ad argumentum negatur assumptum, B quo significatur distinctio quedā rationis inter constitutum & constitutum. Eo tame probatur optimè decima nostra conclusio.

CONTRA undecimam concl. sunt argumenta Greg. Arim. à Capr. & recentioribus relata & soluta.

CONTRA duodecimam concl. argumentatur *Obi. i. cont.* Val. *Primò* Conceptus ultimus, quem nos for

12. concl.

mare oportet de persona diuina, est, quod ea sit quædam res subsistens & incommunicabilis, & distincta ab omnibus infinitè perfectiori modo, quam hæc ipsa competant personæ creatæ. Et conceptus etiam, quem formamus de relatione diuina, est, quod per illam res, quæ est persona, respiciat alteram correlatiuam infinitè perfectiori modo, quam unum relatiuum creatum respiciat alterum. Et similiter conceptus, quem formamus de diuina origine, est, quod per illam infinitè una persona producit aliam, aut ab alia procedit. At vero dñe, quæ est persona diuina, non aliter cōcipimus eam esse subsistētem incommunicabiliter, & ab alijs distinctam, quam vt concipiimus eam per relationem personalem illo perfectissimo modo respicere alteram personam, & similiter habere ordinem originis ad illam; ergo sī modū nostrum concipiendi conceptu ultimo, quem nos oportet formare de persona, & de relatione, & de origine, persona diuina per relationem & originem formaliter constituitur. *Reff.* hoc argumento *solut.* probari diuinas personas sic conceptas distinguiri, tam per relations, quam per origines, non autem per vtrumque constitutu. Nam origini, hoc ipso, quod concipitur, & significatur vt via à persona, vel ad personam, repugnat constitutere personam. Nec vñquam dixit D. Th. personas constitui per relations, & origines, & principalius per relations, minus autem principalius per origines, vt ei imponit Val. *supra impostura a. 2.* Sed de sola distinctione loquitur ibi S. Th. *valentia.* de constitutione vero dixit esse contra rationem originis, quod constitutus hypothesim vel personam. Distinguit autem origo propriè locum, quod radicaliter, quam formaliter, quia scilicet est productio activa, vel passiva persona, ex qua productione resultat relatio formaliter distinctiva. Et per hoc soluit ea perplexitas, quæ torquet Val. *in dicto a. 2. in fine:* quomodo persona secundum D. Th. constitutatur per originem; si possumus enim quæsiti nusquam asservit S. D.

Contra eandem concl. sunt argumenta, quæ profert & soluit Zumel. *supra a. 2. diss. 2.* & alij recentiores *ibidem* & *super hoc articulo.*

Contra eandem concl. argumentatur Molina. Relatio & origo idem omnino sunt in re formaliter ac virtute, eodemq; modo ab essentia

& at-

& attributis absolutis distinguuntur virtute, vnaque cum essentia constituit suppositum in esse substantia relativa incomunicabilis, & ab alijs diuinis suppositis distincta; ergo promiscuè dici potest personas diuinis constitutæ & distinguiri ab inuicem relationibus originibus ipfis. Secundò probat idem ex pluribus Sanctorum dictis, videlicet August. s. de Trin. cap 6. & 7. Fulgent. de fide ad Petrum, Damascen. Ambr. Hilarij & Magistri in primo dist. 26. Resp. primo falsum esse antecedens quod particula illam *virtute*; quamvis enim realiter & formaliter sint idem à parte rei relatio, & actus notionalis, puta paternitas & generatio; virtute tamen ita distinguuntur, vt eadem res, quatenus est relatio, puta paternitas, exerceat actum oppositionis relativa respectu correlatiui, & eadem vt actio sit eiusdem termini, vt subsistentis persona generatio. Secundò dico Sanctorum Patres sèpè distincta, & constitutiva personarum per actus notionales vt nobis notiores designasse; quia relationes sive proprietates, sub ea ratione, qua personarum sunt constitutiva, valde nobis occultæ sunt, vt patet ex opinionum varietate. Tertiò dico verum esse, quod probat argumentum, si de constitutio loquamur à parte rei, non autem secundum modum nostrum intelligendi, vt probauit efficaciter S. D. a. 2. Ad authoritatem Magistri respondet S. D. hic ad primum argumentum.

*Obi. i. contr.
14. concl.*

CONTRA 14. conclus. argumentatur Ferrarensis. Primi. Quod conuenit alii secundum suam rationem formalem, conuenit illi in quantum huiusmodi; sed per Caietanum constituere hypothesim subsistentem conuenit paternitati secundum expressam rationem paternitatis; ergo hoc conuenit illi in quantum paternitas est; sed hoc est contra mentem S. Tho. dicentes quod relatio, vt relatio non constituit; ergo. Resp. relationem constituere in quantum est relatio conceptè sumpta, id est, in quantum habet rationem & quidditatem relationis; non autem constituit, in quantum est relatio exercita, id est, prout exercet actum relationis.

Replica.

Sed hec responso (inquit Ferrarens.) nulla est: Tum quia absolute verum est dicere secundum usum Philosophorum, & principiè S. Thomæ, hoc conuenit huic in quantum tale, quando conuenit illi secundum eius rationem formalem: Tum quia, quando aliqua causa caufat secundum aliquam rationem, tunc exerceatur actus illius rationis; exerceatur enim actum illius rationis est ipsam ad operationem applicare: si ergo relatio secundum rationem relationis constituit, sequitur quod exerceat actum relationis. Respond. duas perfectiones, & duos actus in qualibet forma considerari. Prima perfectio est essentia sive quidditas, cuius actus primus est informare, sive dare esse seu constituere rem in tali esse; sicut anima prima perfectio est, vt sit forma, & eius actus primus est informare corpus, & constituere animatum. Secunda forma perfectio est eius operatio, quæ est eius actus secundus: sicut vegetare, sentire & intelligere est anima secunda perfectio, & ipsa est operatio. Quas duas perfectiones & actus possumus etiam in relatione contemplari, iuxta modum eius naturæ congruentem; est enim relatio forma quædam & quidditas, cuius esse est ad aliud in potentia faltem proxima referri, eius vero actus primus est con-

A situere relatum, puta patrem, & ita sumitur relatio conceptè. Perfectio vero relationis secunda, quæ modum etiam habet operationis, est actualis respectus ad terminum. Pertinet autem utraque prædicta perfectio, & actus eius uterque ad formam, & relationem formaliter sumptam; Animæ enim, vt anima est, non solum conuenit informare corpus, & constitutre animatum, sed etiam vegetare, sentire &c. & relationi, vt relatio est, puta paternitati, non solum conuenit constituere patrem, sed etiam referre ipsum ad filium. Ex his ad primam obiectionem patet responso. Ad secundam dico pri-mò, relationem constitutendo exercere suum actum primum, non autem secundum. Dico secundò, cùm simpliciter, id est sine addito, sermo est de exercitio actus alicuius formæ, intellegendum est de exercitio actus secundi: & ita loquitur Cai. de relationis exercitio. Et in eodem sensu vera est illa probatio Ferrar. Exercere actum alicuius rationis est ipsam ad operationem applicare: alioquin ad exercitium universaliter extensa falsa est. Et per hoc soluitur aliud argumentum Ferrar.

Obi. ii.

Consecundò. Nihil aliud est formam proprium actum circa aliquid exercere, quam dare illi suum effectum formale. Sicut albedinem exercere proprium actum circa parietem nihil aliud est, quam facere ipsum formaliter album; sed effectus formalis relationis, in quantum est relatio, est constituere aliquid formaliter in esse relatio, & ipsum relativa distinguere; ergo relatio, quæ hoc facit in aliquo, exercet actum suum circa illud; igitur paternitas constituendo patrem exercet actum suum constituendo ipsum; ergo vt exercita constituit. Respond. maiorem *Solue.*, intellectam de exercitio actus simpliciter, id est de exercitio actus secundi falsam esse: veram autem de exercitio actus primi, de quo procedit exemplum albedinis, cuius actus primus est facere album, secundus vero disgregare. Minor autem duplum habet sensum. Nam ea particula in quantum relatio, iuxta mentem D. Th. prout exponitur à Cai. specificat rationem formalem relationis quo ad actum exercitium, id est, quo ad actualem respectum ad terminum: & ita falsa est minor propositio. Si vero sumatur ea particula, in quantum relatio, prout specificat, sive reduplicat essentiam seu quidditatem relationis, quæ est ipsa relatio conceptè sumpta, vera est minor; sed inde nihil sequitur contra Cai.

Obi. 3.

ECONTRA eandem concl. argumentatur Rua prædictus. S. Thomas supra art. 2. afferuit diuinis personas constitui, & primò distinguiri non per origines, sed per relationes: & in hoc art. 4. docuit relationem patris consideratam vt est relatio, præsupponere secundum intellectum actum notionale generationis, quia fundatur in illo. Ut autem est constitutiva persona antecedere actum notionale generandi, quia agens præintelligit actioni. Ex quibus sequitur, vel D. Thom. sensibile diuinis personas constitui per aliquid absolutum, vel patrem intelligi prius constitutum, quam intelligatur filius: cùm tamen utrumque sit alienum à veritate & à doctrina S. Th. Ea vero ex dictis S. Th. inferri probat; quoniam vel intelligit per paternitatem, vt constitutiva est, rem aliquam secundum modum nostrum intelligendi formaliter absolutam; & ita sequitur personam diuinam constitui per aliquid formaliter absolutum; Vel intelligit aliquid formaliter relati-

uum; & tunc cum afferat paternitatem, vt cōstitutiā est, antecedere generationem, per quam producitur filius, necessario sequitur patrem antecedere filium. Nam expresse confitetur hic S.Th. generationem prēcognosci ante proprietatem constitutiā filij, igitur, cum generatio p̄̄sumponat patrem tanquam personam generantem, satis clārē videtur colligi nos prius intelligere patrem constitutum, quam filium. *Reff.* ex dīctis D.Th. neutrum sequi simpliciter, & vtrumque aliquo modo. Non enim sequitur patrem simpliciter constitui per absolutum, sed per relationem, vt modum quendam habet communem absolutis & respectiū, quatenus scilicet esthypostatica forma; adēd ut ratio constituendi sit relatiua, modus verò siue conditio sit abstrahens ab absoluto & respectivo. Neque etiam sequitur patrem prius simpliciter esse constitutum, quam intelligatur esse filius, sed tantum secundum eius conceptum incompletum, quo cōsideratur vt hypostasis prima. Nam, etiā constituantur pater paternitate formaliter vt ratione constituendi, non tamen ea constitui intelligitur in illo priori nisi sub tali modo, scilicet prout est hypostatica forma; secundum quem modum S.D. admittit concipi patrem, vt generatione & filio priorē.

Obi. 4.

Conf.

Solut.

ad Conf.

Obi. 5.

Solut.

Obi. 6.

A ceptam p̄̄cisē sumptam respicere terminum, saltem conceptē sumptum, & vt sic non p̄cedere generationem quis modo sumptum. *Nos autem dicimus* paternitatem sub expressa ratione relationis, vt rationem constituendi esse personā constitutiā, non tamen pure & p̄̄cisē, sed quatenus induit modum hypostaticā formā & proprietatis individualis; secundum quem modum potest optimē concipi vt prior generatione & actu relationis, saltem exercito, vt ante diximus. In hoc enim differt relatione creata, quod subsistens est; & ideo secum fert ipsum fundamentum & hypostasim. Et ex eodem fundamento soluuntur argumenta Scotti, quae refert Vasq. disp. 159. cap. 1. & B aliud argumentum eiusdem Vasq. c. 2. quod est argumentum Zumell. & alia duo Suarez. lib. 7. cap. 7. quae Zumel. ante formauerat.

Contra eandem concl. argumentatur Val. obi. 7.

Differentia actus signati, & actus exerciti in relatione, vt ex Cai. colligitur in suo Logices com. cap. de relatione, solum videtur pertinere ad diuersitatem nominum, quibus solemus significare relationem sub eodem etiam formaliter conceptu; ergo hæc distinctio non satis aptè videtur accommodari ad hoc propositum. Probatur antecedēs; quoniam illic ait Cai. relationem in actu signato, esse relationem vt significatur hoc termino *relatione*: relationem vero in actu exercito, esse relationem vt significatur hoc termino *ad aliiquid*; quia hic videtur significare munus eius ex ipso modo significandi. *Reff.* falsum esse antec. Ad cuius probationem negatur consequentia; nam vocum diuersitatem Cai. expressit, non quod ea sola sit inter praedicta duo distinctionis membra, sed vt ex vocum veluti signorum diuersitate, rationum significatarum distinctionem insinuaret.

Contra eandem concl. argumentatur Rad. obi. 8. Secundum modum nostrum concipiendi imperfectum prius concipimus suppositum in esse suppositi, quam in esse generantis, aut patris; sed vt sic non concipitur conceptus relatiuo, nec absoluto; quia deciperemur; ergo indifferenti. *Reff.* in supposito constituto duo considerari, scilicet rationem constituendi, & modum siue conditionem. Ad maiorem dico suppositum patris in esse suppositi constitui vt ratione constituendi à paternitate vt concepta, quatenus modum haber hypostaticā formā, quæ vt sic præcedit generationem, quamvis ad eam sequatur vt exercita. Vnde falsa est minor de ratione constituendi, quamvis sit vera de modo, sub quo constituit.

Secundū vtitur argumentis Zumell. quæ ex eodem fundamento soluuntur, quod latè superius explicauimus.

E CONTRA q.15. argumentatur Bannes. Prim. obi. 1. Concilia & SS. Patres definunt personas relationis tantum proprietatibus distinguiri & numerari; ergo dicere diuinā personas constitui & distinguiri proprietatibus abstrahentibus à relatiuo & absoluto, non consentit distinctioni Conciliorum & Patrum. *Secundū.* Ex hac sententia sequitur diuinā personas nō esse relatiās simpliciter loquendo; sed consequens aduersatur doctrina Conciliorum & Patrum, quæ illas appellavit relatiās: immo & doctrinæ Sacrarum litterarum, in qua personā diuinā explicantur nominibus relatiis, quæ sunt Pater & Filius & Spiritus S. Terrī. Omne ens, vel est relatiū vel absolutū, ergo sigmētū est afflere propri-

proprietates diuinæ abstrahere à relativu & ab soluto, *Reff.* personas diuinæ constitui relatio- nibus formaliter, ut rationibus constituendi, quatenus tamen induuunt modum hypothaticę formę, quæ vt sic abstrahit ab soluto, & respectiu. Et per hoc soluitur primum, & secū dum argumentum. Nam Concilia & Patres lo quuntur de ratione constituendi, ex qua ha- bunt diuinæ personæ, vt sint simpliciter relatiu. Ad tertium autem dico omne ens esse abso lutm vel relativum, si cōcipiatur conceptu in tigro, perfecto & proprio, non autem si con cipiatur conceptu aliquo partiali imperfecto & minimè proprio; tunc enim poterit conce ptius suppositi singularis esse indifferens ad ab solutu & respectiu. Sicut eminus videns venientem cognoscit illud esse suppositum anima lis singulare, non tamen discernit, an sit homo vel equus, bos aut asinus; cum autem proprius acceperit, iudicat esse hominem, & tandem esse Socratem. Sic itaque concipiimus primò sup positiu prima personæ sub ratione sive modo suppositi, non discernendo ipsum, vt stat sub tali modo, an sit absolutum vel relativum; quamvis secundum rem, & quo ad rationem constituendi sit relativum.

Obiect. 2. *Contra eandem concl.* qua ratione con tinet sententiam Capr. & Ferrar. argumentatur Molina: sed eius fundamenta quibus innititur, partim fueri superioris confutata, scilicet q. 27. a. 3. & partim in ar. 1. seg. q. erunt oppugnanda. Falsum est enim ex essentiā diuina sepiam in telligente resultare respectum paternitatis, & in ea se intelligente fundari. Sicut enim falsum est relationē filiationis resultare ex intelligere essentiali, & in eo fundari: Præterea falsum est origines sive productiones à relationib. formali, sive virtualiter non distingui, sed tantum penes intellectum concipientem; oppositum enim ostendemus esse verum in articulo sequenti.

Obiect. 3. *Contra eandem concl.* argumentatur Rua. *Primo.* Sententia Capr. & Ferrar. videtur con formis placito Ioan. de Rippa & aliorum, qui concedebant diuinæ personas constitui per principia absoluta; quod à Theologis saltē tanquam errori proximum damnatum est, vt videre est apud Magistrum in primo diff. 26. 27. & 33. Sunt etiam plura Conciliorum verba ab Episcopo Camariensi relata & expo sita, quibus aduersatur dicta sententia, quæ af firmat personam constitui in esse hypothatico & subsistenti per formam incommunicabilem, quæ dicit conceptu absolutum; ac proinde sim pliciter per aliquid absolutum constituitur. Quod si dicatur constitutionem non fieri per ab solutum, sed per relationē sub conceptu ab soluto, quia realiter relatio est, quæ constituit. *Contra* (inquit). In Deo omnia identificatur re aliter, & solum inter diuinæ prædicta distin ctionē rationis ratiocinata fatemur; concedimus enim patrem paternitate constitui, negamus verò eundem sapientia constitui: non quia sapientia realiter differat a paternitate, sed quia ratione distinguuntur. Cum ergo paternitas & forma incommunicabilis ratione distinguantur, & paternitas nos habeamus cōceptum re latuum, & formę incommunicabilis (vt inquit Ferrar.) conceptum absolutum, simpliciter dicendum erit constitui per absolutum, cum per formam incommunicabilem constituantur. Neque sufficit identitas realis sapientiae & paternitatis, vt concedamus patrem per sapi entiam constitui, *Reff.* longe distare sententiam

A *Capr.* & *Ferrar.* ab errore Ioan. de Rippa. Nam hic rationem constituēdi attribuebat absoluto, illi verò relationi, quamvis modum in ea intelligenter absolutum. Nec idē dicunt per sonam per relationem constitui sub conce ptu absoluto, & non per absolutum, quia relatio sit realiter ea, quæ constituit; sed quia relatio formaliter est ipsa ratio constituēdi; quamvis sub modo quodam absoluto saltē negati uo, vel magis vt diximus abstrahente ab ab soluto & negatiuo. Et contra hoc non militat argumentum authoris predicti.

Secundū. Omne absolutum in Deo est com obi. 4. municabile; ergo est implicatio in adiecto di cere formā in diuinis concipi sub conceptu ab soluto tanquam incommunicabilem. Et Con firmatur; quia incommunicabilitas in diuinis prouenire debet ab aliquo, quod sit proprium rei constitutæ: sed in diuinis præcisa per intel lectum relatione nihil est proprium; ergo nihil incommunicabile; igitur ante cōsiderationem relationis non potest assignari aliquid consti tutuum intrinsecum personæ diuinæ. *Reff.* cō soluitur. *Contra* (inquit) *Capr.* & *Ferrar.* ut concipiatur secundum ea, quæ sibi & alijs communia sunt: quale est esse hypothalam, sive subsistens, &c. Postremo addo rem illam subsistentem in illo priori à nobis concipi vt præscindit à communi & singulari; prius enim in telligimus rationem subsistentis, vt sic, quam rationem communis vel singularis in aliqua re. Et quamvis actio soli conueniat singulari subsistenti, potest tñ actio subsistentis considerari præcindendo à singularitate; cum singulari tas non sit agendi ratio, sed conditio tantum, sine qua subsistenti non conuenit operatio à parte rei. Quo fit, vt præcisè concipere possimus aliquid agere, non concipiēdo an sit singulari; & in re proposita primam personam gene rare, non considerando an sit singularis.

Contra eandem concl. possent produci argu mента relata & soluta à Zumel. *supra* a. 2. diff. 1. & in hoc a. diff. 2. ibi, Sed restat difficultas: vbi vult personam præconceptam origine concipi sub conceptu primæ personæ habentis aliquid proprium, quod distinguatur à secunda & ter tia; quod tamen magis potest explicari per ne gationem, sive per aliquid negatiuum, quam per aliquid positiu; vt quod sit persona de se subsistens, id est improducta. Et licet hoc conueniat illi ratione paternitatis, non tamen (inquit) consideratur ratio à qua illud habet, & hoc sufficit, vt illa persona concipiatur postea vt generans, quia eo posito, quod est impro ducta, intelligitur facta ad producendum gene rationem; Nec tunc necessario concipiatur vt ab soluta aut relativu; quia non concipiatur conce ptu integro, & completo, sed partiali, & confuso; & vt singulare vagum conceptu indifferenti modo dicto, vt patet in exemplo de animali à longe viro, quod supra posuimus. Qui modus dicendi non displaceat, cum sit valde probabi lis.

Contra eandem conclusionem sunt argumen ta, que profert Valq. diff. 159. c. 3. ex Scoto, Duran, & Marsilio, quæ facilem habent ex dictis solu tionem.

Obi. 6.

Contra eandem concl. argum. Suar. lib. 7. c. 7. A *specie actuum notionalium.*
n. 7. Primo. Forma illa, qua subsistens concipiatur, aut est relativa, aut absoluta, aut abstrahens ab utraque ratione. Primum dici non potest, quia praecisa ultima differentia contrahente non manet forma in tali specie concepta; sed ipsum ad est quasi differentia ultima constitutus; ergo praeciso ad, non manet conceptus formae relativae. Secundum etiam non dicunt, quin potius in eo contradicunt Scoto. Tertium dici non potest; quia non potest dari particulare individuam generis, abstrahens ab omnibus differentiis specificis; hic autem debet concipi personalitas, v.g. patris, vt constituens particulare, & individuam personam; alioquin conceptus ille personae abstrahens ab absoluta, & respectiva, de se communis esset omnibus personis etiam creatis. Quid si ad diuina determinetur ex parte naturae, communis est omnibus personis; si autem est determinatus ex parte personalitatis, necessarium videtur concipere subsistens relativum, & in tali relatione, vt sit conceptus huius personae, & non alterius. *Resp.* tertium verum esse. Ad impugnationem, in illo priori concipi rem subsistente in natura diuina praescindendo à communi & singulari, est enim conceptus ille partialis & imperfectus quo ad modum illum, sub quo persona concipiatur: argumentum autem procedit de conceptu persone perfecto.

Obi. 7.

Obi. 7.

Solut.

Secundo. Vel dicunt relationem constituere subsistente subsistens essentiali, vel etiam personali. Non primum; quia in tali conceptu solum relinquitur hic Deus communis tribus personis, quod non potest esse principium quod generat filium; quia & illo non distinguitur. Non secundum, quia subsistens illa esset incommunicabilis; est autem incommunicabilis solum ratione oppositionis; ergo non nisi ratione relationis, quia oppositio non aliunde prouenit; ergo non potest distinguiri à relatione sic subsistente propria ratio relationis. *Resp.* secundum Capr. & Ferrar. relationem in illo priori intelligi constituere subsistens abstrahendo à subsistens essentiali & personali: sicut etiam concipiatur constituere subsistens abstrahendo ab absoluto & respectivo.

CONTRA ultimam argumentatur Vasquez *disput.* 159. c. 5. sed eius argumenta solum probant personam patris posse concipi ante generationem vt constitutam relatione tanquam forma hypothistica: cuius ratio non est denominativa, vt ait Vasq. sed essentialis & quidditative abstrahens tamen ab absoluto & respectivo, & idem concludunt argumenta Scoti, ab eodem expositore cap. 1. eiusdem *disputationis* producta.

QVAESTIO XL.

De personis in comparatione ad actus notionales, in sex articulos divisus.

Deinde considerandum est de personis in comparatione ad actus notionales.

Et circa hoc queruntur sex.

Primo. Vtrum actus notionales sint attribuendi personis.

Secundo. Vtrum huiusmodi actus sint necessarii, vel voluntarii.

Tertio. Vtrum secundum huiusmodi actus persona procedat de nihilo, vel de aliquo.

Quartid. Vtrum in diuini sit penere potentiam, re-

specie actuum notionalium.

Quintid. Quid significet huiusmodi potentia.

Sextid. Vtrum actus notionales, ad plures personas terminari possint.

Ratio ordinis huius questionis, & articulorum.

ARELATIONES personarum consti-tutivas sequuntur actus notionales, quibus in hac questione comparantur diuinae personae. Est autem triplex personarum ad actus notionales comparatio. Prima, sumendo personas, & actus secundum se; secunda, quatenus personae principia sunt ipsorum actuum; tercias, quatenus eorum sunt termini. De prima comparatione differitur in primo articulo, de secunda in secundo, tertio, & quarto, de tercia autem in ultimo. Dicuntur autem, & sunt diuinae personae principia actuum notionalium, ratione principij, quo producunt predictos actus, quod principium potest dupliciter considerari, scilicet in communi & in particulari. Comparantur primo diuinae personae ad actus notionales, quatenus continent eorum principium in communi consideratum in secundo articulo ubi queritur, an persona sit principium per modum naturae necessariò producens, an per modum voluntatis, non habens ad eos actiones habitudinem necessariam. Secundum comparantur quoad rationem principij in particulari dupliciter; primo, vt est principium principii in tertio articulo, ubi agit de primo principio consubstantiali actuum notionalium, quod est essentia: secundo, vt est principium primum, & proximum simul, quod est potentia corundem actuum. De qua primo querit, an sit in quarto articulo, deinde quid sit in quinto.

ARTICVLVS PRIMVS.

Vtrum actus notionales sint attribuendi personis.

DAd primum sic proceditur. *Videtur quod actus notionales non sint personis attribuendi.* Dicit enim Boet. ²¹⁴ in libro de Trin. quod omnia genera cum ^{Op. 3. c. 65.} in med. lib. quis in diuinae vertit predicationem, in diuinam mutantur substantiam, exceptis relativis. *E* Sed actio ^{8. 2.} est vnum de decem generibus. *S*igitur actio aliqua ¹⁶⁶ Deo attribuitur ad eius essentiam pertinebit, & non ad notiem.

2. Præterea. Aug. [†] dicit 5. de Trin. quod omne quod de Deo dicitur, aut dicitur secundum substantiam, aut secundum relationem. *Sed ea que ad substantiam permittunt,* significatur per essentialia attributa: que vero ad relationem, per nomina personarum, & per nomina propriatum. Non sunt ergo prater hac, attribuendi personis notiales actus.

3. Præterea. Proprium actionis est ex se passionem inferre. Sed in diuini non ponimus passiones. Ergo neque actus notionales ibi ponendi sunt.

Sed contra est, quod Aug. [†] dicit in lib. de fide ad Cap. 18. Petr. Proprium quidem patris est, quod filium genuit. ^{c. 4. § 5.} ^{10. 3.} Sed generatio actus quidam est: ergo actus notionales ponendi sunt in diuini.

*R*espondeo. Dicendum, quod in diuini personis attenditur distinctione secundum originem. *O*rigo autem conuenienter designari non potest, nisi per aliquos actus. *E* Ad significandum igitur originem ordinem in diuini personis necessarium fuit attribuere personis actus notiales.

*A*d Primum ergo dicendum, quod omnis origo designatur per aliquem actum. Duplex autem ordo originis attribui Deo potest. *V*nus quidem, secundum quod creatura ab eo progrederetur; *E* hoc commune est

215

216